FOR Freedom AND Justice

AMERIŠKA DOMOVINA

AMERIC

AMERICAN IN SPIRIT
FOREIGN IN LANGUAGE ONLY

No. 79 AMERIŠKA DOMOVINA (USPS 024100) Tuesday, October 25, 1988 VOL. XC

DR. STANE SUSTERSIC
4515 WILLARD AVE.
APT. 2308 - S
CHEVY CHASE, MD 20815

Doma in po svetu

– PREGLED NAJVAŽNEJŠIH DOGODKOV –

Jugoslavija pred sprejetjo ali zavrnitvijo predlaganih ustavnih amandmajev — V Sloveniji demokratični elementi vztrajajo

BEOGRAD, SFRJ — Po preteklotedenski seji centralnega komiteja zveze komunistov Jugoslavije, na kateri so partijski voditelji iz vseh republik in obeh pokrajin vsaj začasno upočasnili napredovanje srbskega vodje Slobodana Miloševića, ki očitno želi ne samo povečati vpliv Srbije v jugoslovanski federaciji, marveč dobiti za Srbijo in s tem tudi za sebe vodilno, morda odločujoče politično mesto v državi, je na dnevnem redu v SFRJ vprašanje ustavnih amandmajev. Dvoma ni, da bo skupščina v Beogradu predlagane amandmaje, ki so v dolgotrajnem razpravljanju v republikah in pokrajinah bili v marsičem spremenjeni, odobrila. Vendar bo sledila nova razprava v republikah in pokrajinah in ni še jasno, da bodo amandmaji dobili potrebno soglasje v vsakem potrebnem državnem telesu. V Sloveniji so na primer nekateri amandmaji še vedno nesprejemljivi, čeprav bodo močni pritiski, da bo Slovenija dala svoje soglasje k paketu.

Najnovejši izvodi ljubljanskih časopisov in revij, ki jih imamo na razpolago, kažejo, da je demokratični duh v Sloveniji še vedno močan in da ni klonil pod pritiski, ki prihajajo iz južnih predelov SFRJ ali znotraj Slovenije same.

Današnji *Cleveland Plain Dealer* objavlja članek prof. političnih ved na Wooster College, Dijane Plestina, ki dokaj objektivno komentira o nedavni seji centralnega komiteja. Poudarja, da je centralni komite s svojim tajnim glasovanjem dal klofuto Miloševiću. Edini član vodilnega partijskega predsedstva, ki ni dobil potrebne dvotretjinske večine na glasovanju, je bil ravno Miloševićeva desna roka v srbskem vodstvu, Dušan Čkrebić. Največ glasov sta pa dobila eden od slovenskih članov predsedstva, Štefan Korošec, in hrvaški član, Ivica Račan. Miloševiću pa je uspelo, da Čkrebić kljub nezaupnici ni podal ostavke iz predsedstva. Milošević je dejal, da je Čkrebića poslala v osrednjo partijsko predsedstvo Srbija, zaradi tega lahko Čkrebića odpokliče le Srbija oziroma centralni komite srbske partije. Zadeva o Čkrebiću bo prišla na sejo srbskega centralnega komiteja, kar bo lahko iskra za sicer že razjarjeno srbsko ljudstvo.

Čeprav v zadnjih dneh časopisje in televizija ne poroča o novih demonstracijah v južnih krajih Jugoslavije, ni dvoma, da gre le za premirje, kajti se gospodarska in politična kriza nadaljujeta in stopnjujeta, gotovo se pa Milošević in njegovi pristaši pripravljajo za novo ofenzivo.

Samo še dva tedna do predsedniških volitev — Kampanja daleč od zaželene ravni — Bushova prednost pred Dukakisom stalna

LOS ANGELES, Kalif. — Predsedniška kampanja gre h koncu, splošno mnenje političnih analitikov pa je, da večina Amerikancev veruje v to, da je že skrajni čas za volitve. Letošnja kampanja je bila v očeh tako časopisnih in televizijskih komentatorjev kot navadnih volivcih silno negativna. Kar izstopa tako pri Bushu kot Dukakisu je zmerjanje drug drugega. Tako sta si Dukakis in Bentsen v zadnjih dneh izmislili tezo, da je Bush oz. Bushova kampanja rasističnega značaja. To ugotovitev utemeljujejo demokrati s tem, da Bushova organizacija poudarja incident iz Massachusettsa, ko je nek črnski zločinec, začasno izpuščen na svobodo, napadel dva belca, moža in ženo, žensko pa posilil. S tem incidentom skuša Bush dokazati, da je Dukakis brezbrižen do kriminala.

Dobro obveščeni viri pri Dukakisovi organizaciji vedo povedati, da bo Dukakis v zadnjih dveh tednih še bolj napadalen do Busha. Vse ankete o razpoloženju volivcev kažejo, da Bush obdržuje svojo 7 do 11-odstotno prednost pred Dukakisom, da pa Bushova večina se ne veča, Dukakis pa vidno ne nazaduje. Bolj ko se bližajo volitve, pravijo predstavniki organizacij, ki ankete izvedejo, bolj so zanesljivi rezultati anket. Kar je za Busha najbolj razveseljivo, je to, da ima prednost sedaj v elektoralnem koledžu, ki je tako velika, da bi bila potrebna kakšna katastrofa, da bi ne na volitvah zmagal, tudi v slučaju, da bi ne dobil veliko več glasov, kot bi jih dobil Dukakis. Slabo za Busha in republikance, je to, da bo demokratska večina v obeh kongresnih domovih obdržana, v senatu je baje celo možno, da bo demokratska večina, ki je sedaj 54:46, okrepljena za sedež ali dva.

— *KRATKE VESTI* —

Manila, Fil. — Tajfun je pustošil po filipinskem otočju. Potopila se je neka ladja, na kateri je bilo več kot 500 potnikov. Prve vesti trdijo, da so skoraj vsi utonili, reševalci so pa na delu. Tajfun je terjal najmanj 40 drugih življenj, več kot 50.000 ljudi je brez strehe, reševalci pa še niso prišli do najbolj oddaljenih otokov.

Guatemala City, Gua. — Po državah Srednje Amerike divja orkan Joan oz. Miriam. V Nikaragvi je izgubilo življenje najmanj 50 ljudi, v Kostariki 21, Colombiji 25, Venezueli pa 11. Nekaj sto tisoč ljudi v omenjenih državah je ostalo brez strehe.

Jeruzalem, Iz. — Prihodnji torek bodo v Izraelu parlamentarne volitve. Predsednik vlade Šamir vodi konservativno in izrazito protiarabsko stranko Likud, zunanji minister Peres pa laburistično stranko, ki kaže več zanimanja za kompromisno rešitev palestinskega problema. Celo jordanski kralj Husein je svetoval, naj tisti Izraelci, ki želijo mir, glasujejo za Peresovo stranko. Šamir in Peres sta na volitvah pred štirimi leti dosegla vsak skoro enako podporo med volivci, zato je bila potrebna koalicija obeh vodilnih strank. Koalicija je trajala do danes, v prvi polovici mandatne dobe je predsednik vlade Peres, Šamir pa zunanji minister, v zadnjih dveh letih pa je Šamir predsednik vlade, Peres pa zunanji minister. Ankete o razpoloženju volivcev kažejo, da ne bo nobena stranka dobila večino v parlamentu.

Moskva, ZSSR — Sovjetska vlada je objavila tekst novega volivnega zakona, ki predvideva več kandidatov za isto mesto. Zakon pa močno omejuje, kaj lahko kandidati podpirajo, izključuje tudi, da bi nastale v ZSSR druge politične stranke.

Bonn, ZRN — V ZSSR je na obisku zahodnonemški kancler Helmut Kohl. Kohl se zanima za precejšnje povečanje trgovinske menjave z ZSSR, podpira tudi, da bi zahodnonemške banke dajale veliką posojila za posodobitev sovjetskega gospodarstva. Danes se je Kohl srečal tudi z vodilnim kritikom sovjetskih razmer, fizikom in Nobelovcem dr. Andrejem Saharovom. Saharov je pred dnevi sporočil, da so mu oblasti obljubili vizem za obisk na Zahod. Saharov namerava obiskati ZDA.

Iz Clevelanda in okolice

Vse nakaznice razprodane—

Vse nakaznice za kosilo cerkvenega pevskega zbora pri Mariji Vnebovzeti to nedeljo so že oddane.

Sprejem novih članic—

V četrtek, 27. okt., ob 6. uri zvečer bo 29 novih članic sprejetih v Oltarno in Roženvensko društvo pri sv. Vidu, vseh tistih, ki so bile vpisane od l. 1986 do 1988. Po sprejemu bo kratek sestanek v društveni sobi, ob topli kavi. Vse članice vabljene.

Seja—

Upokojenci Slovenske pristave bodo imeli mesečno sejo ta četrtek, 27. okt., ob 2. pop. v Baragovem domu. Vsi člani vabljeni.

Lep uspeh—

Preteklo nedeljo je bilo pri sv. Vidu letno kosilo Slomškovega krožka. Obisk je bil zelo velik, pri krožku pa se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so pomagali, in vsem, ki so na kosilo prišli.

Ob 15-letnici—

Preteklo nedeljo je Slovensko umetniško združenje praznovalo v SDD na Recher Ave. svojo 15-letnico. Navzočih je bilo več kot 270 gostov, ki so uživali ob lepi razstavi, dobri slovenski večerji, in diapozitivnih slikah o Sloveniji. Program je vodila preds. Jean Krizman, sodelovali sta tudi Doris Sadar in Frances Babic.

Novi grobovi

Joseph J. Walland

V četrtek, 20. oktobra, je na svojem domu na Saranac Rd. v Collinwoodu po dolgi bolezni za rakom umrl 83 let stari Joseph J. Walland, rojen v Clevelandu pionirski slovenski družini, ki živi v collinwoodski naselbini od l. 1903, mož Frances, roj. Rotar, oče Johna (Springboro, O.), Josepha, Jamesa in Sally Primc, 10-krat stari oče, brat Tillie Melocik, Sophie Tomazic, Frances Erzen ter že pok. Franka, Johna in Mary Raddell. L. 1939 je pokojni prevzel Walland's Saloon na Saranac Rd. od njegovega očeta in ga z ženo vodil do l. 1969, ko je postal lastnik sin Joseph, član društva Kras št. 8 ADZ in ABZ št. 188. Pogreb je bil 24. oktobra iz Želetovega zavoda na E. 152 St. v cerkev Marije Vnebovzete in od tam na pokopališče sv. Pavla na Chardon Rd.

Stella Z. Puhger

Umrla je Stella Z. Puhger, rojena Ziemak, sestra Stanleya (Kirtland, O.) ter že pok. Alice Biranowska, Josepha in Johna. Pogreb bo iz Zak zavoda, 6016 St. Clair Ave., danes, v torek, v cerkev sv. Kazimirja dop. ob 10. in od tam na Kalvarijo.

Štajersko martinovanje—

To soboto praznuje Štajerski klub svojo 30-letnico na martinovanju v Slov. nar. domu na St. Clairju. Za vstopnice in več informacije, kličite 731-5826, 432-2572, ali 261-5277.

Slovenski narodni praznik—

To nedeljo bo komemoracija ob 70-letnici slovenske neodvisnosti. Komemoracija bo v SND na St. Clairju in se bo pričela ob 4. pop. Več v uvodniškem članku in na str. 3.

Belokranjsko martinovanje—

Belokranjski klub vabi na svoje martinovanje, ki bo 12. novembra ob 7. zv. v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. Igral bo Tony Klepec orkester. Za vstopnice, kličite 289-0843 zv. ali 481-3308 podnevi.

Darovi—

V sklad za Slomškovo beatifikacijo so darovali: N.N. $60; Antonia McGrath $30; inž. Jože Zelle $25; po $20: dr. Milan Pavlovčič, Mary Vavpotič, Terezija Klemen, ga. Mušič; družina Kogovšek $11; po $10: Mary Strancar, Verona Horvat, Jože Koren, družina Dolenc; Marija Miklavčič $9; Mary Kokalj $6; po $5: N.N., Mary Stražišar, Katica Drew, John Petrič; po $3: Anton Lavriša, družina Švajger; Timothy Petrič $2; Marija Ribič $1. Vsem darovalcem se iskreno zahvaljuje Slomškov odbor.

Cepljenje proti gripi—

St. Clair Health Center, ki posluje v Slov. nar. domu na 6407 St. Clair Ave., nudi cepljenje proti gripi za $5. Ordinacija je odprta do 5. pop. v ponedeljek, torek, sredo in petek, do 8. zv. pa v četrtek. Ordinacija je povezana z bolnišnico St. Vincent Charity. Cepljenje proti gripi je vsekakor priporočljivo, cena pa več kot primerna.

Za Ron Sustarja—

Današnji *Plain Dealer* priporoča na volitvah 8. novembra 46-letnega državnega poslanca Ron Sustarja, ki bo sicer gotovo zmagal.

Sodnik August Pryatel—

Vstopnice za banket na čast sodniku Augustu Pryatelu lahko rezervirate pri Ann Opeka (531-7850). Banket bo 6. novembra v SND na St. Clair Ave

VREME

Vetrovno danes, z verjetnostjo dežja ali celo snega. Najvišja temperatura okoli 44° F. Pretežno oblačno jutri, zopet z možnostjo naletavanja snega. Najvišja temperatura okoli 45° F. V četrtek spremenljivo oblačno z najvišjo temperaturo okoli 50° F.

AMERIŠKA DOMOVINA

6117 St. Clair Ave. – 431-0628 – Cleveland, OH 44103

AMERIŠKA DOMOVINA (USPS 012400)

James V. Debevec – Publisher, English editor
Dr. Rudolph M. Susel – Slovenian Editor

Ameriška Domovina Permanent Scroll of Distinguished Persons:
Rt. Rev. Msgr. Louis B. Baznik, Mike and Irma Telich, Frank J. Lausche
American Home Slovenian of the Year 1987: Paul Košir

NAROČNINA:

Združene države:
$36 na leto; $21 za 6 mesecev; $18 za 3 mesece
Kanada:
$45 na leto; $30 za 6 mesecev; $20 za 3 mesece
Dežele izven ZDA in Kanade:
$48 na leto; za petkovo izdajo $28
Petkova AD (letna): ZDA: $21; Kanada: $25;
Dežele izven ZDA in Kanade: $28

SUBSCRIPTION RATES

United States:
$36.00 – year; $21.00 – 6 mos.; $18.00 – 3 mos.
Canada:
$45.00 – year; $30.00 – 6 mos.; $20.00 – 3 mos.
Foreign:
$48.00 per year; $28 per year Fridays only
Fridays: U.S.: - $21.00 - year; Canada: $25.00 – year

Second Class Postage Paid at Cleveland, Ohio
POSTMASTER: Send address change to American Home
6117 St. Clair Ave., Cleveland, OH 44103
Published Tuesday & Friday except 1st 2 weeks in July & the week after Christmas

No. 79 Tuesday, October 25, 1988

29. okt. 1918, začetek nove dobe v življenju slovenskega naroda

I.

Naši predniki so se začeli naseljevati v današnjo Slovenija po letu 568, ko so od tam odšli v Italijo Langobardi. V naslednjih treh desetletjih so naši predniki že bili naseljeni na zahodu do roba Furlanske nižine, do izvirov reke Drave, na severozahodu do Aniže in delno celo do Travne na današnjem Bavarskem, na severu do Donave, na vzhodu v delu Spodnje Panonije. Od Samove smrti l. 658 pa do povezave z Bavarci v času kneza Boruta sredi naslednjega stoletja je bila slovenska Karantanija samostojna, svobodna država, po letu 745 pa delno odvisna od Bavarcev in nato od Frankov, ki so postali gospodarji Karantanije.

Po zlomu upora Ljudevita Posavskega, ki so se mu pridružili tudi Slovenci, so izgubili karantanski Slovenci kneze svojega rodu, nadomestili so jih frankovski, kasneje nemški. Nekaj desetletij potem je nastala nova slovenska država v Spodnji Panoniji pod knezom Pribinom, po rodu Slovakom, in njegovim sinom in naslednikom Kocljem. Okoli l. 874 je ta slovenska država propadla, ko je Kocelj zašel v spor z Nemci, ker je sprejel v svojo državo sv. Cirila in Metoda.

Karantanski Slovenci so še dalje vmeščevali svoje kneze na Gosposvetskem polju, četudi so ti bili tujega rodu, panonski Slovenci pa so prišli pod oblast Madžarov, divjega azijskega ljudstva, ki se je naselilo v Srednjem Podonavju na povabilo frankovskega kralja Arnulfa leta 896.

Ono slovensko ozemlje, ki je ostalo v okviru frankovske (nemške) države, je bilo postopno razdeljeno v deželo Koroško, Štajersko, Kranjsko, Trst in Goriško. Habsburški rod, ki je začel izgrajevati svojo posest in vlado v Avstriji in slovenskih deželah po porazu in smrti češkega kralja Premisla Otokarja II. leta 1278, je do leta 1500 združil pod svojo vlado vse slovenske dežele z izjemo nekdanje slovenske Panonije, ki je ostala pod vlado Madžarov. Ko so Habsburžani zavladali tudi na Madžarskem po letu 1526, je bilo skoraj celotno slovensko ozemlje združeno pod njihovo vlado, vendar razdeljeno med dežele v sestavu rimsko-nemške države, ter med Madžarsko. Pri tem je v bistvu ostalo vse do 29. oktobra 1918.

S tem dnem nastopi v slovenski preteklosti nova doba, katero so pripravljali slovenski narodni budniki nad eno stoletje pod vplivom idej francoske revolucije in nemške romantike.

V letu »pomladi avstrijskih narodov« 1848 so Slovenci sestavili in objavili svoj prvi narodni politični program, v okviru svojega narodnega prebujenja. Zahtevali so združitev vsega slovenskega narodnega ozemlja v slovensko kraljestvo s slovenskim državnim jezikom in slovenskim vseučiliščem v Ljubljani. Zedinjena Slovenija predstavlja »ožji« slovenski narodni program leta 1848, povezava te s slovanskimi narodi na jugu pa »širšega«. Za zadnjega so se vnemali predvsem štajerski in koroški Slovenci.

Zedinjena Slovenija je bila po letu 1848 klic in cilj slovenskih narodnjakov, posebno močan je bil ta klic v dobi taborov v letih 1868-1872. V sledeči dobi je pod pritiskom Dunaja slovensko narodno politično delovanje bilo močno omejeno in sto ostalo stvarno do konca preteklega stoletja. V začetku sedanjega je oživelo in rastlo iz leta v leto. Močno pobudo mu je dala priključitev Bosne in Hercegovine leta 1908, nato pa balkanske vojne 1912-1913, v katerih je bilo nekdaj mogočno turško cesarstvo skoraj popolnoma potisnjeno iz Evrope. Zmage slovenskih držav Balkana nad Turki so budile ponos in navdušenje med Slovenci, Hrvati in Srbi v habsburški državi. Ti so postali pogumnejši v sestavljanju lastnih političnih načrtov za bodočnost in pri zahtevah po njihovi uresničitvi.

Obsežna habsburška monarhija je bila razdeljena v Avstrijo, kjer so imeli vso besedo avstrijski Nemci in tlačili njene slovanske narode, ter v Madžarsko, kjer so imeli vso oblast Madžari in zahtevali pokornost od vseh drugih narodov, ki so živeli v mejah krone sv. Stefana.

Južni Slovani so predvsem na prizadevanje dr. Šušteršiča, političnega vodnika Slovencev na Kranjskem, začeli zahtevati razdelitev Habsburške monarhije v tri države, južni Slovani v Avstriji in Madžarski naj bi dobili svojo lastno državo — Jugoslavijo.

Za tako novo ureditev — imenujemo jo trializem — naj bi bil prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand, ki so upali, da bo skoraj nasledil starega cesarja Franca Jožefa.

Ko je bil nadvojvoda Franc Ferdinand 28. junija 1914 v Sarajevu ubit, so se čutili zagovorniki trializma hudo prizadeti, v tem političnem umoru so videli neposreden udarec proti samim sebi in svojim načrtom.

(Konec prihodnji petek)

Ta uvodniški članek (drugi del bo objavljen prihodnji petek) je izšel v Ameriški Domovini ob 60. obletnici 29. oktobra 1918 in sicer 2. in 3. novembra 1978. Ta resnični slovenski narodni praznik letos dobiva nazaj vsaj del svoje pomembnosti tudi v Sloveniji sami. Upati in pričakovati je, da se bo ta proces nadaljeval, tako v Sloveniji kot med nami, ki živimo zunaj Slovenije.

Pomen Baragove duhovnosti

LEMONT, Ill. - V mesečniku Ave Maria smo objavljali razmišljanja o načinu Baragovega misijonarjenja in dušnopastirskega dela. Hoteli smo priti do zaključka, kaj pomeni njegova duhovnost za versko in kulturno življenje Slovencev.

Čeprav Baraga ni ustvaril nobene posebne duhovnosti, vemo, da je s svojim pojmovanjem duhovniškega poklica in dela dvignil sebe nad miselnost svojega časa tako daleč naprej, da so bile nekatere njegove misli prvikrat izražene med drugim vatikanskim koncilom.

V svojem molitveniku Dušna paša je Baraga spodbujal vernike ne le h kesanju grehov, marveč tudi spodbujal k obžalovanju opuščenih dobrih del.

Največji vzor pa je dal s pojmovanjem svojega duhovništva. Po zakramentu svetega reda ali mašniškega posvečenja je bil vključen v duhovništvo Jezusa Kristusa. Trdno je veroval, da v obhajanju svetega bogoslužja v njegovih duhovniških opravilih deluje Jezus Kristus z delom odrešenja vernikov, ki so poslušali njegovo oznanjevanje božje besede, z njim obhajali svete zakramente in se udeleževali njegove svete maše. Ta vera je dosegla v njem svoj višek, ko je nad kruhom in vinom izgovarjal posvetilne besede: »To je moje Telo...« in »To je moja Kri...«.

Veroval je tudi v milost, ki je vernike vodila k njegovim duhovniškim opravilom. V vernosti slovenskega ljudstva je spoznaval SVETO IZROČILO, ki so ga naši predniki prejeli od Cerkve v apostolskih časih (Op.: tako je molil v prvem delu evharistične molitve ali »kanonu«). In temu »svetemu izročilu« so naši predniki dajali skozi stoletja značilnosti slovenske duše in duhovnosti ter načine slovenskega izražanja. Tako so nastajale slovenske tradicije. To so tiste dragocene slovenske tradicije, ki jih je Baraga prinesel iz svoje rodne domovine in iz njih črpal duhovno hrano za vernike raznih narodnosti in za svoje Indijance na obširnem delu svojega misijonskega področja.

Baraga je bil v vsem in za vse duhovnik. Njegovemu duhovniškemu poklicu je bilo podvrženo vse njegovo delovanje. Časi so se zelo spremenili in nalagajo pastirjem Cerkve v sedanjih razmerah odgovornosti, ki jih v preteklosti ni bilo. Tudi Baraga je prišel v Ameriki v popolnoma nove razmere, katere so bile popolnoma drugačne kot v rodni domovini. A njegovo delovanje je bilo popolnoma pod vplivom vere, da je za vsakega človeka in za vse ljudi deležen v polni meri Kristusovega duhovništva, da jim doprinaša po opravljanju bogoslužja delo odrešenja.

Dandanes so duhovniki vpleteni v različno delo, ki je potrebno ali vsaj koristno za vpliv Cerkve v sedanjem svetu. To se ne bi smelo vršiti tako, da njihova duhovniška služba ne bi bila več vidna in vplivna. Najvišje in najpotrebnejše delo v Cerkvi je bogoslužje. Brez svetega bogoslužja Cerkev sploh ne bi obstojala. V krizi duhovniških poklicev nam pride na pomoč Baragovo pojmovanje duhovništva.

Ustanovitelji »Bishop Baraga Apostolic Foundation« in redni sodelavci so prepričani, da je Baragovo pojmovanje duhovništva tudi danes uspešna in največja sila na poti iz krize duhovniških poklicev. V tem je razlog, da sedanji katoliški svet, posebno pa mlajše rodove seznanimo z Baragovo duhovnostjo. Noben sodoben način in nobena vzgojna veda s poskusi učinkovitega vplivanja na mladino ne moreta voditi iz krize poklicev brez nadnaravnega vpliva milosti.

Tu smo na področju, ki ga ni mogoče ločiti od posredovanja božje milosti. Često ni dovolj jasno, ali pri delu za duhovne poklice to dovolj upoštevamo. Pritegnjeni so tudi laiki k sodelovanju v delu, ki so ga nekdaj vršili samo duhovniki. V gotovih ozirih je to potrebno in koristno, a tudi v tem morajo biti vodilni ljudje s teološko ali bogoslovno izobrazbo.

Bogoslovje je sveta veda, ki v vsem praktično upošteva povezanost vsega dela za božje kraljestvo z milostmi, ki prihajajo samo od Boga. Baraga, ki ni ustvaril nobene posebne duhovnosti, nas uči s svojim zgledom na viden in razumljiv način, kako postaviti milost na vodilno mesto v vsem delu, za katerega je Kristus ustanovil Cerkev.

Že beseda »poklic« pove, da smo poklicani za razne službe in opravila, s katerimi damo smisel delu in življenju. Kličejo nas lahko naravni talenti in potrebe človeške družbe. V delu za božje kraljestvo pa kliče Bog. V Cerkvi kot božji in človeški družbi kliče Bog s svojo milostjo v duhovniško službo, po kateri Jezus Kristus izvršuje delo odrešenja ljudi v vseh časih in vseh krajih. Baraga je zgled, kako klicu Boga praktično odgovarjati v pripravi za duhovništvo in v izvrševanju duhovniške službe. Težiti moramo k razlaganju Baragovega razumevanja duhovniškega poklica na način, ki je razumljiv ljudem, posebno mladini v sedanjih razmerah v družbi.

P. Fortunat OFM

Oprosti, Žare!

Pred dnevi sem srečal svojega prvega sekretarja. Vodil je naš mladinski aktiv v letih 1945 in 1946. Veste, kaj mi je rekel namesto pozdrava? »Žare, oprosti...«

Nisem vedel, kam meri s tem opravičilom, saj se nisva videla sedem laških let. Preden sem se utegnil pozanimati, kaj naj mu oprostim, je že nadaljeval.

»Oprosti mi, ker sem ti lagal. Moje edino opravičilo je v dejstvu, da sem ti lagal v dobri veri, da govorim resnico. Lagal sem ti po direktivi... Ali se spominjaš, kako sem na sestankih pred več kakor štiridesetimi leti obljubljal svetlo prihodnost. Govoril sem, da bomo ustvarili napredno in pošteno družbo, v kateri ne bo prostora za krivice, privilegije in podobne nečednosti. Govo-

(Dalje na str. 4)

Slovesno praznovanje slovenskega narodnega praznika — 29. oktober

Letos poteka 70 let, odkar je bila 29. oktobra 1918 v Ljubljani oklicana prva slovenska vlada. V spomin na ta važen dogodek v slovenski zgodovini bo v nedeljo, 30. oktobra, ob 4. uri popoldne proslava v Slovenskem narodnem domu na St. Clairju v Clevelandu.

V programu sodelujejo: pevski društvi KOROTAN in FANTJE NA VASI, folklorna skupina KRES, Dramatsko društvo LILIJA, in Slovenski šoli pri Sv. Vidu in Mariji Vnebovzeti v Collinwoodu, glavni govornik bo pa dr. Rudolph M. Susel, urednik Ameriške Domovine. Program bo v slovenščini, s povzetki v angleščini.

Vsi Slovenci in Slovenke ste vabljeni na to proslavo. Pokažimo edinost z rojaki v domovini, ki se prav v tem času tudi borijo za svoje narodne pravice.

Vstopnine ni, prireditelji se priporočajo za prostovoljne prispevke za kritje stroškov.

PESEM O NAŠEM KMETU

Pesniška zbirka PUNTARJI, nova celovška mohorjevka — V šest razdelkov je pesnik Slovenskih goric Stanko Janežič strnil spoznanja o resnici slovenskega kmeta skozi stoletja do naših dni

To je pesem o našem kmetu, korenini in hrbtenici slovenskega naroda od pamtiveka do danes. To je pesemska pripoved o kmetovih krvavih stopinjah pod lastnimi knezi, pod Turki, roparji, zavojevalci vseh vrst to tistih zadnjih, ko je »Slovenec moril Slovenca brata« tako grozljivo, da še dandanašnji visi nad nami prekletstvo — najbolj zevajoča slovenska rana, roški poboj domobrancev.

To je pesem hvalnica »duhu praočetov«, zvestim zemljakom in varovalcem »pradednih ognjišč«, prežetim z duhom evropske krščanske civilizacije. To je pesniška — najbolj resnična — govorica o resnici kmetstva kot resnici slovenstva, ki je domala nedoumljivo skrivnostna — »kakor je skrivnostno to, kar je slovenski kmečki človek kot svojo duhovno, religiozno in materialno dediščino pretovoril skozi najbolj gluhe in podivjane čase« (D. Poniž).

To so pesnikova puntarska hotenja, ki žive v ukročenem in milem kmetu Janežiču, rojenem v trdni kmečki družini v Slovenskih goricah, vzgojenem v duhovnika, poučenem v svetopisemskih vedah. Ta pesem o našem kmetu se krvavo, mučeniško, pogumno, brezkompromisno, spravljivo, a nikdar brez vere in upanja, rojeva v šestih zamahih ali razdelkih: Kmečki upori, Turki, Osvobodilni boj, Novi časi, Vračanje, Prihodnost.

Kdo je ta pesnikov kmet? V »Kmečkih uporih« pokončen, silnih korenin, trdih pesti, širokih pleč — kakor ga je oblikovalo težko delo na strminah, v blatnih dnikah, v črnih šumah, na kamnitih tleh. Kdor streže po njegovem življenju, po njegovi pravici, svobodi, kdor mu jemlje kruh, njemu in njegovi deci, kdor ga hoče pobiti kot psa in mu jemlje staro pravdo — tedaj kmet ve, kako se režejo vratovi, kako se pušča kri, kje so prepadi. Za rojstvo »nove pravice« bo zanetil »svetovni požar«.

Kdo je »kmečki kralj«? Enak z njim, kakor ga je zemlja enako hranila in pojila, z jasno pametjo, s toplim srcem — tako razsoja pravično, ukazuje, opogumlja, miri, nikomur ne dela krivice, nikogar ne sovraži, nima žezla, ne krone, ne gradov, ne valptov, ne verig, bičev, ječ in zlata — le »kaj bi se šli mogočnike in nebogljence, gospodo in prosjake, plemenitnike in sužnje«. Tudi obglavljen, razčetverjen v negibno truplo družno s kmetom, bo »kmečki kralj« vstal — pride čas — z ognjeno močjo in spet bo zavladal »ponižanemu in razžaljenemu« kmetu; četudi mrtev, je dan in noč »strašilo morilcem, sejalcem krivic«.

Kdo je ta pesnikov kmet v grozljivih naskokih Turkov, ki požigajo njegove domove, onečaščajo ženske, mladi svet poturčijo, da postane sovražnik svoje domovine, kjer več ne prepozna sledi svojih korenin; ki žitna polja spreminjajo v pustinjo, oči betežnih starcev polnijo z njo grozo, zastrašujejo nedolžno deco.

Ta kmet je trden in močan, za okopi s sekiro, kamnom, koso, kolom prižiga kresove na vseh vrheh zemljice naše. Ne vdaja se podivjanemu meču na kopitastih živalih, raje gre v smrt. Kmetova žena se zateče v cerkev in moli, ko »nevihta« mine, kmet grozljive spomine spreminja v molitev: »Kuge, lakote, vojske in Turkov, reši nas, o Gospod. Zdaj in na veke.« Potem je spet na straži buden in pripravljen, z upanjem, da ga noben vrag več ne bo iznenadil.

Razkosali so ga, oropali in pregnali, besedo so mu prekleli in jo opljuvali ter jo na križ pribili v »Osvobodilnem boju«. Sredi križnega ognja, smrtnih naporov, izdajstev, zmede, obupa, porazov in zmag, sredi pustošenja, obešanja, požiganja, streljanja, ječ, taborišč, krematorijev. Žena in otroci — zaprepadeni na pogoriščih domov.

Zemlja se je spremenila v eno samo pogorišče, domovina je krvavela, vnel se je boj med brati, narod se je zvijal v krčih medsebojnega sovraštva, porojenega iz »davnih nasprotij«, iz groze, strahu in zaslepljenosti od Ideje. V kmetu je moč za upor: zoper okupatorja z juga, z zahoda, iz Rusije. Še mestni gospod se je pokmetil. Kmet — žejen, premražen, brez doma, brez topline — je veroval, da bo dozorel čas za nov dom, za novega človeka. V svobodi si bo sam pravico krojil!

Kdo je pesnikov kmet v »Novih časih«? Upal je v novi čas, ki se je napovedoval z revolucionarnim geslom: Proletarci sveta, združite se! To bo dežela brez davkov, brez rubeža, brez gosposke in siromakov, dežela svobode, enakosti in bratstva. Kmet je čutil novi čas: njiva ni zorana, plevel prerašča pšenico, krompir v zemlji gnije, prašiči so se izrodili, perutnino nažira nalezljivi beteg.

Vse je bilo skupno — in nikogaršnje. Vse je »napredovalo«, »le kmetu so ustavili uro«. Pobrali so mu preše, pivnice, gorice, vzeli so mu krave, naložili so mu davke, deca so mu bosa, v šoli zasmehovana, ne smejo moliti, mladino so mu zvabili v mesta in v tujino — za marke, za devize — k tistim, ki so jih vesili, streljali, jim požigali hiše in jih zapirali v ječe. Njegova odrasla »deca« prihajajo iz tujine na videz »imenitni in zali« pred obličjem »petlarske domovine«, ki ji »ceste krvavijo« od alkoholiziranih, podivjanih in ošabnih voznikov.

Kmet sme le po tihem jokati nad »novim časom«, požirati psovke, da je reakcionar, da nima prihodnosti, da je kulak, da ga je treba uničiti. Na oknu zapuščene domačije joka in čaka, kdaj se vrne sin, tudi njegovi klanci in bregače zaman vpijejo »v puščavi razčlovečene domovine«. Komaj en sin se mu je vrnil; zdaj orje, zdaj seje in išče nevesto, da mu bo spekla kruh, rodila sina, ki »bi hotel biti Slovenec in kmet«.

Kaj misli pesnikov kmet v »Vračanju«, ko presnavlja svoj — v jeklorez srca in pameti zarisan — zgodovinski spomin? Vse nosi v sebi — čas groze, krvi, ječ, žice, rafale brzostrelk, krike. Vrača ga k sebi. Vse kdaj silno zadehti po krvi in vso zemljo začuti kot krušno testo. Vse diha njegove

(Dalje na str. 4)

V BLAG SPOMIN

OB 3. OBLETNICI SMRTI NAŠE DRAGE MAME IN STARE MAME

MARIJA RUS

Umrla je 25. oktobra 1985.

Srčno ljubljena nam mama,
šla prezgodaj si od nas,
dobra, skrbna si nam bila,
vdano molimo za Vas.

Žalujejo:

Francka, Marija, Ivanka, Tončka — hčere z družinami;
France, Ivan, Stanley, Joseph, Tony — sinovje z družinami
ter ostalo sorodstvo.

Willoughby Hills, O., 25. okt. 1988.

Nekaj dni z ameriškim reporterjem

Kaj je ameriški novinar Barry Newman videl v Sloveniji?

V našem listu smo objavili dolg, zanimiv članek novinarja Wall Street Journala Barryja Newmana o razmerah v Sloveniji. Članek je bil ponatisnjen v angleščini, slovenski prevod pa nam je poslal dr. Zdravko Kalan iz New Yorka. Newmanov članek je močno odjeknil tudi v Sloveniji in Jugoslaviji, kjer je ljubljansko »Delo« objavilo dolgo poročilo o članku izpod peresa dopisnika iz New Yorka. Na ta način je bilo posredovano tudi gledanje Newmana slovenskim bralcem, kar je zelo koristno.

V ljubljanskem »Nedeljskem Dnevniku« z dne 25. septembra, je pa Juš Turk napisal daljše poročilo o tem, kako je spremljal Newmana po Sloveniji in ga seznanil z ljudmi, s katerimi se je hotel Newman srečati. Podnaslov Turkovega članka, ki je po svoje silno zanimiv, se glasi: »Nekaj o tem, kako je nastajal 'najobširnejši prikaz razmer pri nas' v velikem ameriškem časniku Wall Street Journal«. Celoten tekst posredujemo našim bralcem.

Urednik A.D.

Osmega septembra je Wall Street Journal, glasilo ameriškega poslovnega sveta in drugi najbolj razširjeni dnevnik v ZDA, objavil — kakor poroča dopisnik iz New Yorka — »v zadnjem času najobširnejši prikaz dogajanj v Sloveniji in Jugoslaviji«. Prispevek je napisal reporter BARRY NEWMAN, ki se je mudil pri nas v prvi polovici julija. In pisec teh vrstic je imel kot honorarni dopisni snemalec britanskih TV medijev in ameriških TV omrežij ter dolgoletni poznavalec zahtev svetovnih medijev zanimivo priložnost vpeljati reporterja v naše razmere in mu utreti prve korake v deželo, ki zanj še zdaleč ni bila terra incognita, čeprav je prvič prihajal v Jugoslavijo.

Reporter je napovedal prihod v Slovenijo najprej prek skupne znanke, producentke v biroju ABC NEWS v Londonu, potem se je povezal z ustreznimi našimi državnimi organi za informiranje. Klical je še večkrat in vsakič je imel na seznamu ljudi, s katerimi bi se želel srečati, več imen. Prosil je tudi, ali lahko s te strani predlagamo kake zanimive sogovornike in dal vedeti, da bi se morda hotel pogovarjati tudi izven seznama, neuradno. Ko smo se potem po telefonu križno povezali, smo ugotovili, da smo vsi seznanjeni z njegovim načrtom in da je izpeljava zagotovljena.

Varnostni pas tu in tam

Ko je Barry Newman nekega nedeljskega dopoldneva v začetku julija prišel v Ljubljano, je povedal, da je imel že pred tem v Beogradu nekaj zanimivih pogovorov, med drugim z znanim beograjskim pravnikom, imena se ne spominjam. Jaz sem ga za začetek popeljal po našem nedeljsko mrtvem glavnem mestu in po okolici. »Tu je,« je zmajeval z glavo, »dejansko vse drugače. Kot noč pa dan. Poglejte,« je rekel, »vi ste se v avtu takoj pripeli, v Beogradu tega ni storil nihče, jaz pa vem, da imate zakon, da se morate v Jugoslaviji med vožnjo vsi pripenjati. In tudi tisti hip, ko sem na Brniku iz letala stopil na vaša tla, sem videl in čutil velikansko spremembo: čistost, razvitost, urejenost, drugačna arhitektura. In nobene servilnosti med ljudmi, temveč ustaljen korekten odnos, kot kjerkoli drugje, recimo, v Zahodni Evropi. Ljudje tu so tudi okusneje oblečeni.« (Na koncu obiska je rekel: »Nikoli nikjer nisem videl tolikšnega odstotka čednih deklet kot v Ljubljani«).

Skušala sva najti dobro gostišče, a nisva našla nič pametnega, vse je bilo v glavnem zaprto (sredi sezone!), nazadnje sva pristala »Pri Pečariču«, kjer so se v tisti poletni vročini res trudili in lepo gostili ljudi.

Drva

Newman je, ko sva se pozneje vozila po mestu in okolici, pogosto jemal iz žepa beležnico, vpraševal, si zapisoval. Že tisti prvi dan je imel skoraj vso popisano. Nekje je vprašal: »Kaj pa je tisti les tamle, skoraj ob vsaki hiši ga vidim?«

(dalje na str. 4)

Grdina Pogrebni Zavod

17010 Lake Shore Blvd. 531-6300
1053 E. 62. cesta 431-2088

V družinski lasti že 85 let

Barry Newmanov obisk v Sloveniji

(nadaljevanje s str. 3)

»Drva, za kamine in peči.« Sledilo je seveda vprašanje, kateri način kurjave je pri nas dražji.

V nadaljevanju je povedal, da sovraži komentatorske rubrike in sploh delo komentatorja, kolumnista, kakor mu pravijo v Ameriki. »Oni samo sede v pisarnah in modrujejo. Jaz pa hočem vse videti na lastne oči, le tako lahko dojemam svet, dogajanje, ljudi in pišem o njih. Nikoli ne bi mogel obsedeti v kakšni redakciji.«

Barry Newman je ruskopoljski Žid, a rojen že v Ameriki, je drobne postave in nekoliko temnikaste polti, z naočniki, za katerimi se skrivajo radovedne in razmišljajoče oči, ki pa izdajajo veliko znanja in izkušenj. Nobeno področje mu ni tuje. Malce politizirava in presenečen sem, koliko ve o naši zgodovini, o sedanjem dogajanju, o intrigah; večino imen naših političnih in drugih osebnosti ima v malem prstu, tako da se zdi, kakor da je Jugoslavijo preučeval že od nekdaj. V resnici pa ni tako. Delal je na vseh koncih sveta, največ na Poljskem, v Sovjetski zvezi in jugovzhodni Aziji — le Afrike še ni videl. Z družino živi v Angliji, kjer dela v predstavništvu Wall Street Journala. Tam ima ženo in hčer, vendar z življenjem v Angliji nikakor ni zadovoljen. »Preveč razredna je ta dežela — za nas Američane resnično neprijetna.«

Po nekaj dnevih preučevanja Slovenije, pove, da ni nikoli verjel, da je v »komunizmu« možna takšna sproščenost med ljudmi, tak standard. Ne more verjeti, da lahko ljudje z njim govore o vsem, ne da bi se česa bali. »Oaza! Prava oaza!« Ve, da imamo — trenutno — slovensko pomlad. Ve o naših dolgovih, o reformnih prizadevanjih in »prizadevanjih«, o mizernih plačah, veliko ve o Miloševićevi akciji, pa o »Kučanovi perestrojki«. Znana mu je zaostritev z JLA, saj je bil ravno takrat proces.

Odkimava, ko ga pripeljem na Bled, kjer v vročem julijskem popoldnevu opazujeva lenobne labode, race, pa deskarje, pletne, kopalce, vse kakor v kakšni fantazijski idiliki, v nekem pozabljenem času, ki kakor da noče dojemati resnosti vsakdana. »Marsikje sem že bil v svetu, toda tako lepega kraja še nisem videl.«

Malo pred tem se na poti proti Bledu povzpneva še na Ljubelj, da mu pokažem promet čez mejo. Kot mnogi Američani tudi on ni vedel, da lahko Jugoslovani potujemo, kolikor nas je volja in brez vizumov na »Zahod«.

Slovenija brez Gorbačova toliko kot nič?

Potem ga končno vprašam, kakšen članek pripravlja. »Predvsem naj vam povem, da naši bralci kratko in malo ne bi prebavili članka o Sloveniji kot taki, ne glede na to, kar tu vidim in kaj vse zanimivega se tu dogaja. Zadevo moram po vsej sili povezati z Gorbačovom, ki je bil nedavno tega pri vas in so ga še posebej zanimale slovenske izkušnje in slovensko izvozno prizadevanje. Šele tedaj bodo bralci Wall Street Journala to sprejeli: skupaj z Gorbačovom. Če tega ne povežem, utegnemo izgubiti bralce, to pa bi bila pri nas v Ameriki huda stvar. Zato nameravam članek nasloviti nekako takole: 'Gorbačov govori o demokraciji, Kučan v Sloveniji pa jo izvaja'. Tako bi šlo, a samo tako.«

(Članek je imel potem nekoliko drugačen naslov, o bogati zaplati v komunizmu, toda primerjava Gorbačov-Kučan je ostala).

Newman je povedal, da so mu omogočili pogovore prav z vsemi z njegovega seznama in še z novimi, sprejel ga je tudi predsednik predsedstva SRS Janez Stanovnik. Jasno je, da se je kot časnikar poslovnega lista močno zanimal tudi za bančništvo pri nas. Vendar pravi, da je bil zelo razočaran nad pogovorom z zastopnikom Ljubljanske banke. »Imel sem občutek, da sploh ne ve, o čem govori!« Zato pa je bil Newman toliko bolj zadovoljen s pogovorom s privatnim proizvajalcem, inovatorjem, s katerim sem ga seznanil v Dobrovi pri Ljubljani. S pomočjo prevajalke se je z njim pogovarjal debele tri ure!

Največje golo mesto na svetu

Nato se nisva videla kake dva, tri dni — imel je veliko srečanj z najrazličnejšimi osebnostmi in polnil debele beležnice. Še prej pa mi je povedal, da ga zelo zanima »Največje golo mesto na svetu« — tak naslov je izbral za Koversado, še preden jo je videl. Ni mogel verjeti, da se tam poleti zbere hkrati tudi do 10.000 nagcev. »To je na vsem svetu nekaj edinstvenega,« je rekel. »Zato moram to videti in bom tudi pisal o tem.« (Članek je res izšel nekaj dni po poročilu o Sloveniji, op. ur. AD).

Dan pred odhodom v Istro sva se dobila še na kratkem sprehodu okrog Tromostovja v Ljubljani, kjer je bilo Newmanu okolje izredno všeč. Spet je povedal, tokrat še toliko bolj prepričljivo, da je Slovenija zanj oaza sproščenosti, gospodarskih uspehov, v podtonu pa je zvenelo: »Saj to so prava nebesa v komunizmu.« No, do revščine v teh »nebesih« novinarja nihče ni napotil. Jaz tudi ne. Kdo pa je tuje časnikarje kjerkoli v svetu še pošiljal med reveže! Kot wallstreetovec je seveda vedel več kot jaz, kaj so resnični gospodarski problemi te oaze. Vedel in čutil je prihodnost, najsi bo že taka ali drugačna. Še preden je odšel iz Ljubljane, se mi zdi, da je imel že zelo dobro preučene odnose na črti severjug v Jugoslaviji in vsa dogajanja na njej v zvezi z zgodovinskimi, tradicijskimi in mentalnimi komponentami. Seveda neobremenjeno. Zanimivo je pri vseh teh tujih novinarjih, da dajo sogovorniku pogosto občutek, kakor da govori s svojim somišljenikom, a v resnici so le hladni, zelo dobro obveščeni opazovalci. To je profesionalna vrlina najodličnejših mednarodnih časnikarjev. Le škoda — kakor govore izkušnje — da se mnogi njihovi sogovorniki, celo velika imena, tega ne zavedajo — in se tudi opečejo. (To je gotovo v zvezi z negativnimi reakcijami v Sloveniji in Jugoslaviji na nekatere izjave politikov, ki jih je v svojem poročilu Newman dobesedno citiral, op. ur. A.D.).

Njegova beležka je res po nekaj dneh bivanja v Jugoslaviji obsegala na desetine ali celo na stotine gosto popisanih strani — ob že prej pripravljeni, zagotovo izredno obsežni dokumentaciji. Snovi za cele romane — v resnici pa je in morda še bo iz vsega nastal le članek ali dva. Tako izčrpnega, sistematičnega, utrudljivega — in tudi zelo dragega — novinarskega dela pri nas, in morda niti drugod v Evropi, ne poznamo. Zato so ponavadi prispevki ameriških časnikarjev posebnih poročevalcev taki, da v njih vse nekako sedi, kakor pravimo. Spodrsljaji, napačne ocene so skoraj nemogoče, če pa so presenetljive, so zanalašč take z natanko določenimi političnimi ali drugačnimi cilji in so seveda vedno strogo in disciplinirano v senci politike, ki jo vodi matična hiša, v tem primeru Wall Street Journal. Včasih celo na bolečino avtorja samega.

Kako je nezanimivo srečanje z vojaki postalo zanimivo

»Ste zadovoljni s srečanji, zapažanji, pogovori?« sem ga vprašal na koncu. »Boste napisali članek lahko ali težko?« Priznal je, da je popolnoma zadovoljen. »Čeprav se vedno tudi kaj zatakne. Včeraj na primer sem se sprehodil, izven programa, tudi po ulicah Ljubljane in s prevajalko sva ustavila tri vojake. Vprašal sem jih, kako živijo, ali spremljajo dogodke in podobne vsakdanje reči. Bili so Albanci in vljudno so mi odgovorili, da je vse v redu, da se v Ljubljani dobro počutijo, da pa se le malo zanimajo za časopise in politiko. Tedaj pa je nenadoma pristopil mož v civilu in ostro ukazal vojakom, da ne smejo odgovarjati na moja vprašanja. Prevajalka je nekaj ugovarjala, a bilo je vse zaman. Mož je bil od kontraobveščevalne, nekaj takega. Poglejte, kot ameriški novinar — to je naše pravilo — moram tudi med ljudi, tudi med vojake, če gre za to, za kar gre pri vas. To pričakuje redakcija od mene, neglede na to, ali si to vaše oblasti želijo, ali ne. Tudi jutri bom šel tja pred vojašnico, ko bodo objavili sodbo, čeprav vem, da se ne bo dalo pogovarjati. A poglejte, kaj se je zgodilo! Če bi ne bil prišel tja tisti možakar in vojakom prepovedal govoriti z menoj, bi bilo vse skupaj časnikarsko skrajnje nezanimivo. Tako pa je hipoma nastala 'štorija', ki je vsaj zame zanimiva in morda bom o tem pisal — sicer zagotovo ne bi.«

Če je Barry Newman to objavil ali ne, ne vem, kajti izvirnika članka še nisem dobil v roke (zaradi stavke britanskih poštarjev). Vse, kar vem o pisanju Barryja Newmana, je to, kar je poročal dopisnik iz New Yorka. A poročilo je skopo, če naj bi bil to »najobširnejši prikaz«. Prepričan sem, da je Newman napisal veliko, saj je imel celo goro materiala. A tako se članki ponekod po svetu pač pripravljajo; seveda tam, kjer je zadosti velik interes in denar, predvsem pa tam, kjer so članki (ali oddaje) poleg politike tudi tržna ali predvsem tržna zadeva, pa najsi stanejo še toliko in toliko denarja.

Pesem o našem kmetu

(nadaljevanje s str. 3)

krvave stopinje: zemlja, vode, gore, drevesa, trava, oblaki, sončni prameni. Ves Rog kdaj zaživi — tedaj se zemlja »vzmaje, naraste kot krušno testo in zadehti po krvi«.

Kmet prosi odpuščanja: Nisem vas sovražil, vsi mrtvi, le zoper zločine sem se bojeval, zoper Idejo, Revolucijo, Diktaturo, nisem bil izdajalec, le premalo človek. Toda, kar je bilo, naj bo kakor sanja, odmislimo grehe nekdanje in nove, jame in ječe, zaživimo »novo življenje«, z mojim duhom, ki polje v zemlji, v koreninah debel, listov in vej sem znanilec »nove prihodnosti«, kjer ne bo sovraštva, ne morij, znanilec sem sprave »vseh živih in mrtvih«, graditelj temeljev »za tisočletja« vsem — »sebi in narodu in človeštvu«.

Kaj snuje za »Prihodnost« pesnikov »puntarski kmet«? Dočuteva nevihto, grozljivejšo od vseh: z asfaltom, betonom, smogom je prepojena njegova zemlja, strup je v bilkah, drevesih, trtah, njegovi sopotniki so »mrki roboti brez srca«. Splošen pogin: v rekah umirajo ribe, na polju in v logeh ptice, živina in divjad. »Za njimi in z njimi umira človek!«

Tisoč let je narod obstal in kmet mu je bil hrbtenica — bil je zdrav, neizčrpljiv v veri in potrpežljivosti. Nihče ga ni uničil: ne lastni knezi, ne tuji kralji, ne Turki, graščaki, roparji in vsakršni zavojevalci. Zdaj mu rujejo korenine njegove biti, njegovega upanja in ljubezni. Poslednji vzdihi. Kmet moli in roti nebo: Pridite vsi slovenski duhovi, vstanite vsi mrtvi dolgih stoletij — umirite naše zbegane duše, razsvetlite nas in opogumite! Ne vdaja se. Še vedno čuti duha svojih praočetov in moči za »staro pravdo«, s svojo kmečko dušo bo izkopal iz grobišč vrednote svojih dedov. Še bo zažigal kresove, še bo plesal in pel svoji »deci« — o pravici, svobodi, davninski sreči, pa o »svetlih dneh prihodnosti«.

Pesnik, ta nepoboljšljivi blagosvestnik kmečke pameti, zdrave, pravične, dosledne, pregledne — kakor je niso mogli pretovoriti skozi divje in hude čase oblastniki ne politiki!

Jože Zadravec
Družina
št. 36 — 1988

Oprosti, Žare!

(nadaljevanje s str. 2)

ril sem, da bomo zgradili napredno in učinkovito gospodarstvo, ki bo dajalo ljudem ustrezen zaslužek. Govoril sem, da bomo vsi enaki... Oprosti mi, ker sem te takrat hudo nalagal...

Nič ni pomagalo, da sem ga tolažil in prepričeval, da ni za to prav nič kriv.

»Kriv sem, zelo sem kriv pred Bogom in pred ljudmi. Zapeljal sem vas z varljivimi obljubami...«

»Veš kaj,« sem ga prekinil. »Če ti bo laže pri duši, ti povem, da ti takrat nisem verjel niti besedice.«

»A res ne?« se je bivši sekretar razveselil. »Hvala ti za te besede...«

Žal sem mu verjel prav vse, kar je bil nakladal...

Žarko Petan
Naša luč
okt. 1988

Rojaki! Priporočajte Ameriško Domovino svojim slovenskim prijateljem in znancem!

Josef's Hair Design

5235 Wilson Mills Rd.
Richmond Heights, Ohio
461-8544 or 461-5538

Kanadska Domovina

ŠTIRIDESETLETNICA

TORONTO, Ont. - V mesecu maju 1945 je za Slovence zastonj cvetela pomlad. Od vojne vihre razdivjana revolucija je prekrila našo zemljo s krvavim plaščem. Sonce je zastonj sijalo... Svetloba novih dni je ugašala v nočeh strahu in brezdanjega trpljenja... Oj, mladost ti moja, kam si šla...kje si se izgubila...

Bežali smo v tistih dneh svetovnega nereda in uničenja, da si ohranimo golo življenje, z upanjem na vrnitev in boljše, svobodne dni... čez Karavanke, preko Drave na vetrinjsko polje, in bili priče Velike izdaje...

Vrata domovine so se zaprla za nami... Begunci, brezdomci... Leta so tekla... Na božji dlani so počivala naša mlada življenje... Uredili smo skromne uboge kotičke v avstrijskih taboriščih, Spitallu, Lienzu, Judenburgu, študentje v Gradcu — ter čakali boljših dni.

Po treh letih smo začeli odhajati v svobodni svet. Za nami je ostala domovina, Vetrinjsko polje, kapelica Brezjanske Marije v špitalskem taborišču, in dvorana, kjer je v begunskih dneh cvetela naša kultura. Visoka so bila naša pričakovanja. Bili smo mladi, polni življenja.

Že v jeseni 1947 so fantje odšli v kanadske gozdove. V začetku 1948 so prva dekleta in fantje kot krojači in šivilje prišle v Toronto in Montreal. In potem spomladi kmečki, progovni, tovarniški delavci, služkinje in pestunje... Preprosti in izobraženi, brez razlike, raztreseni širom Kanade, smo eno leto služili svoj kruh na mestih, kamor nas je poslala kanadska vlada.

Postali smo odlomek zgodovine — DP's.

Po enem letu obveznega dela smo samostojno izbirali primerno zaposlitev, se učili novega jezika, poiskali prijatelje in znance iz taborišč, ki so se začeli zbirati v Torontu. Zaživela je nova slovenska skupnost. Dobri Bog nam je poslal duhovnika Janka Pajka in dr. Jakoba Kolariča, zdaj že oba pokojna. Kmalu v l. 1950 se je ustanovila prva slovenska župnija v Kanadi, posvečena Brezjanski Mariji. Ustvarjale so se nove družine, povezane v ljubezni in zvestobi do Boga in vsega, kar je pristno slovenskega...

Štirideset let poteka od tistih mladih časov. Iz skrbno urejenih domov odrašča že drugi rod. Slovenski človek je vtisnil svoje znamenje v kanadsko življenje. Na vseh gospodarskih in socialnih področjih je odsev njegove marljivosti in podjetnosti. V slovenskih cerkvah, dvoranah, poletnih letoviščih, organizacijah se ohranja živa in zdrava slovenska skupnost, ki je kot blesteč kamen v mozaiku današnje kanadske družbe.

V **soboto, 19. novembra**, se bomo prihoda v Kanado spominjali na jubilejnem banketu, ki ga pripravlja poseben odbor prvih povojnih naseljencev v Slovenskem domu na Pape Avenue v Torontu.

Čisti dobiček večera je namenjen slovenskemu starostnemu domu Lipa. Za vsa nadaljna pojasnila sta na razpolago:

Stane Lamovšek,
14 Sellmar Road,
Weston, Ont. M9P 3E6
Tel. 248-4549

in

Lojze Rigler,
154 Habitant Drive,
Weston, Ont. M9M 2P3
Tel. (416) 742-4796

A.R.

Sporočilo slovenskemu tisku v svetu

Cilj:

SKUPNI SLOVENSKI GOSPODARSKI PROSTOR

Podpisani sporočam rojakom, da sem ustanovil družbo

EUROSLOV—REALITY

ali po naše

Evropska slovenska stvarnost

s sedežem v Rimu: EUROSLAV—REALITY, via Statilia 23, 00185 Roma. Podružnica v Gorici: EUROSLAV—REALITY, c/o Palace Hotel, Corso Italia 63, 34170 Gorizia.

Namen ustanovitve:

a) Odkriti ves slovenski gospodarski potencial v v svetu, se med sabo povezati in sodelovati. Več o tem v glasilu »Sodelovanje«, ki bo glasilo slovenskih gospodarstvenikov in podjetnikov v svetu.

b) Posredovati informacije za nakup hiš, stanovanj ali investicij v podjetja v zamejstvu, na Primorskem in Koroškem.

c) Odpreti majhen slovenski hotel »Slovenija« v Rimu.

Vinko Levstik, administrator družbe

Dragi rojaki, potujete v Evropo?

Na pragu domovine, v središču stare Gorice na lepem drevoredu Corso Italija, vas pričakujemo v PALACE HOTELU, najboljšem hotelu v mestu: 75 sob s kopalnico, telefonom, radijskim sprejemnikom, barvno televizijo, mini-barom, klimatizacijo. Najmodernejši komfort po zelo ugodnih cenah: enoposteljna soba $40, dvoposteljna soba $62. Cenjenim gostom so na razpolago hale, konferenčna dvorana, parkirni prostor in hotelska restavracija v začasno ločenem poslovanju. V PALACE HOTELU bo poskrbljeno za vaš cimprijetnejše počutje, dobrodošlico pa vam bo osebno izrekel rojak Vinko LEVSTIK:

DOBRODOŠLI

PH-PALACE HOTEL, Corso Italia 63
34 170 Gorizia-Gorica, Italy; Tel.: 0481-82166; Telex 461154 PAL GO I

slovenski sarkazem

Recept za uporabo jezikov...

Iz dobro obveščenih krogov je slišati, da v JLA zelo pozorno spremljajo oblikovanje prve zahodnonemško-francoske vojaške enote. Zanimiva je predvsem podrobnost, da bodo vsak teden **zamenjali** poveljevalni **jezik**.

Pri nas naj bi podobno načelo najprej preizkusila vojaška sodišča.

Teleks, 6.10.88

Kompromitiranje slovenskih vojakov s strani JLA

Vrnitev Toneta Gosaka

Pred tedni smo objavili poročilo iz ljubljanskega Teleksa o tem, kako je varnostna služba Jugoslovanske ljudske armade tako močno pritiskala na nekatere mlade slovenske vojake, da so le-ti privolili v kompromitiranju drugih slovenskih vojakov. Izrecni primer je bil Tomo Bogataj, žrtev takega početja, ki je bil v Sarajevu obsojen na leto dni zapora. Provokator, ki je bil v to vlogo prisiljen, je bil drugi slovenski vojak, sedaj v civilu, Tone Gosak. Ta je bežal v Avstrijo, da bi ne moral pričati na procesu v Sarajevu zoper Bogataja. Zadnji čas pa se je Gosak iz Avstrije vrnil in dal novo izjavo, v kateri natančno pojasnjuje vse okoliščine v zvezi z Bogatajevo afero, pri tem pa navaja imena uslužbencev varnostne službe JLA, ki so v zrežirani zadevi sodelovali. Njegova zgodba je seveda izredno zanimiva, še bolj zanimiva in celo pomembna upoštevajoč današnjega napetega stanja v Sloveniji in Jugoslaviji, je to, da je Teleks Gosakovo pričevanje objavilo. Posredujemo ga v celoti. Ur.

Sodni primer Toma Bogataja iz Ljubljane, ki ga je sarajevsko vojaško sodišče zaradi sovražne propagande obsodilo na leto dni zapora, je prejšnji teden (konec septembra, op. ur. AD) obravnavalo pritožbeno sodišče v Beogradu. Kakšna je odločitev vrhovnega vojaškega sodišča, še ni znano, ker bo prispela po pošti. Medtem pa se je iz Avstrije vrnil Tone Gosak, ki je v primeru Bogataj odigral vlogo provokatorja.

Novica se je zdela neverjetna, ko jo je objavil Radio Študent, izjava in intervju z njim pa dodatno osvetljujeta Bogataj primer, način kako deluje vojaška obveščevalna služba in je za odločanja o Bogatajevem primeru bistvenega pomena. Gosak je Izjavo poslal tudi sodišču, vprašanje pa je, kako lahko ta Izjava vpliva na odločitev pritožbenega sodišča, če sploh, še lahko. Nedvomno je razlog za izredna pravna sredstva, na primer za obnovo postopka. Gosak namreč decidirano izjavlja, da je bil najprej on sam »predmet« provokacij, nato pa se je, pod pritiskom vojaške varnostne službe še sam znašel v vlogi provokatorja.

Izjava Toneta Gosaka se glasi:

Na služenju vojaškega roka sem bil v času od 19. marca 1987 do 14. marca 1988 v VP 5401/4 v kasarni Kozara v Banji Luki. Sprva v JLA nisem imel nobenih problemov. Sredi junija 1987 pa me je moj komandant poslal v spominsko sobo 16. krajiške brigade. Rekel mi je, da se moram naučiti upravljati to sobo, sprejemati uradne obiske in podobno, ker bom to spominsko sobo prevzel v upravljanje potem, ko bo vojak, ki jo sedaj upravlja, odšel iz JLA. V to spominsko sobo me je tudi sam osebno odpeljal. V tej spominski sobi je takrat delal Aleš Bokalič, ki je služil vojaški rok v isti enoti kot jaz, le da je bil v drugi četi. Aleša Bokaliča sem v resnici šele tedaj spoznal, pred tem sem ga le parkrat slučajno videl. Potem ko sva se dodobra spoznala, sem ga imel za pravega prijatelja.

Od sredine junija 1987 dalje sem bil oproščen vseh drugih nalog in obveznosti tako, da sem praktično vse do sredine avgusta 1987 delal skupaj z Alešem Bokaličem v tej spominski sobi.

Z Alešem Bokaličem sva se pogovarjala o vsemogočih stvareh, teme pa so vedno prehajale na politično področje. Teme za pogovore je vedno predlagal Aleš Bokalič, vodil pa je tudi tek pogovorov. Meni se to ni zdelo čudno, zdelo se mi je nekaj povsem normalnega.

Teme pogovorov so bile na primer mednacionalni odnosi v Jugoslaviji, položaj in vloga Slovenije v Jugoslaviji in še cela vrsta podobnih tem. V teh pogovorih sem komentiral posamezna vprašanja, v bistvu pa me je Bokalič napeljeval na določene izjave oziroma me dostikrat pripravil do tega, da sem pritrjeval njegovim mnenjem oziroma izjavam.

Ko sem bil v mesecu septembru 1987 na rednem dopustu, sem v Ljubljani srečal Dejana Saviozzija, ki je bil takrat že doma, vojaški rok pa je služil v isti enoti kot jaz v času od septembra 1986 do septembra 1987. Dejan Saviozzi mi je takrat povedal, da me ima v evidenci oziroma da me spremlja vojaška varnostna služba. Povedal mi je, da je tej službi dal podatke o meni oziroma o mojem »delovanju« Aleš Bokalič.

Tedaj sem šele ugotovil, da me je Aleš Bokalič ves čas, ko sva delala skupaj v spominski sobi, v bistvu provociral in napeljeval na določene nesprejemljive izjave. Ugotovil sem tudi, da so bili vsi pogovori med Bokaličem in menoj snemani.

Ko sem se z dopusta vrnil na služenje vojaškega roka, je Aleš Bokalič že odslužil vojaški rok. Od septembra pa skoraj do konca decembra 1987 sem opravljal normalne dolžnosti vojaka v svoji enoti. Ko je Aleš Bokalič odšel iz JLA septembra 1987, torej nisem prevzel v upravljanje spominske sobe, pač pa je ta soba bila vse do konca decembra 1987 zaprta, ključ te sobe pa je imel major Nikolić.

Gosak aretiran

Komandant moje enote me je 24. ali 25. decembra 1987 poslal kot kurirja z zaupno pošto v Sarajevo in sicer v komando 7. armadnega območja. Pošta, ki sem jo prenašal, je bila naslovljena na podpol-

(dalje na str. 6)

Vrnitev Toneta Gosaka

(nadaljevanje s str. 5)

kovnika Fikreta Muslimovića. Ko sem naslovniku izročil pošiljko, je kuverto pred menoj raztrgal. Tako sem ugotovil, da v njej očitno ni bilo nobene pošte. Ko sem pri njem zagledal oficirja varnostne službe iz moje enote kapetana Ekrema Halihodžiča, sem vedel, koliko je ura in tudi da so bile napovedi Dejana Saviozzija resnične.

Začelo se je zasliševanje in sicer tako, da so mi najprej pokazali cel kup papirjev rekoč, da so v njih vse moje izjave oziroma, da so v vseh teh papirjih podatki o meni in mojem delovanju. Priložene so bile tudi tri miniaturne kasete s posnetki pogovorov med Alešem Bokaličem in menoj.

Tri dni in noči sem bil v VIZU v Sarajevu. Vsak dan so me zasliševali. Ponoči me niso pustili spati, izvajali so nad menoj psihični pritisk z vsemogočimi grožnjami. Grozili so mi s 7 leti zapora oziroma s črnim zaporom, iz katerega ni vrnitve. Na koncu sem popolnoma izčrpan in nenaspan priznal oziroma podpisal vse, kar so hoteli, samo da so me pustili pri miru.

Podpisal sem okrog 30 strani dolgo priznanje. Nikdar tega, kar sem podpisal, nisem prebral. Ker pa sem kljub utrujenosti poskušal spremljati vsebino izjave, ki so jo diktirali v zapisnik, vem, da sem podpisal cel kup izmišljenih izjav in priznanj.

Gosak postane provokator

Potem ko sem priznanje podpisal, so postali z menoj sila prijazni. Postavili so me pred alternativo, ali grem pred sodišče ali pa da pristanem na sodelovanje z varnostno službo. Pristal sem na sodelovanje in se tako rešil kazenskega postopka. Podpisati so mi dali izjavo, s katero sem se obvezal, da bom z varnostno sodeloval med služenjem vojaškega roka in tudi pozneje v civilu. Obvezati sem se moral, da o tem ne bom nikomur pripovedoval.

Po podpisu izjave o sodelovanju z varnostno službo JLA so mi že v Sarajevu naložili prvo nalogo. Ta je bila voditi pogovore s Tomom Bogatajem, ki je služil vojaški rok v VP 8840 v kasarni Kozara v Banji Luki. Že v Sarajevu sem dobil točne napotke za svoje delo. Bistvo teh napotkov je bilo v tem, da bom vodil in snemal pogovore v spominski sobi v kasarni Kozara v Banji Luki. Povedali so, kdo mi bo dajal navodila za delo, kje bom dobil tehnična sredstva in podobno. Za vse to sta bila zadolžena kapetan Ekrem Alihodžić in kapetan I. razreda Veroljub Pavlović, oba oficirja varnostne službe iz kasarne Kozara.

V kasarno Kozara sem se vrnil 29. decembra 1987, že 30. decembra pa so zrežirali prvo srečanje med menoj in Tomom Bogatajem. Prej se nameč nikdar nisva videla. Prvo srečanje so fotografirali, kar sem ugotovil popolnoma naključno. Še isti dan so me zadolžili za spominsko sobo, v kateri sem potem delal, vse dokler nisem odšel iz JLA.

Nekaj dni kasneje, torej takoj po novem letu je bil na delo v spominsko sobo razporejen tudi Tomo Bogataj. Tu sva delala skupaj do sredine marca 1988. Po precizno določenih navodili sem moral voditi z njim pogovore. Napeljeval sem ga na določene izjave, praktično sem ga moral pripraviti do tega, da se je vključil v razpravo, izvleči sem moral iz njega določene izjave ali vsaj dobiti potrditev izjav, ki sem jih sam navrgel.

Tomo Bogataj ni kazal večinoma ni kazal posebne pripravljenosti, da bi se vključeval v take razprave, posebno ne v začetku. Največkrat sem imel precejšnje težave pri tem, da sem ga pripravil do tega, da je v razgovoru sodeloval. Velikokrat je samo pritrdil moji navrženi izjavi. Največkrat je svoje izražanje iznašal v obliki šale.

Teme tako pripravljenih pogovorov sem dobil vedno vnaprej. Vedno sem se jih moral naučiti na pamet, kar mi dostikrat ni uspelo. Scenarij vsakega razgovora je bil do podrobnosti pripravljen. Pripravljala pa sta ga Ekrem Halihodžić in Veroljub Pavlović. Teme razgovorov so bile politične narave, nanašale pa so se na mednacionalne odnose v SFRJ, nacionalizem, vlogo in položaj Slovenije v SFRJ in podobno.

Vse pogovore sem moral snemati in sicer dvojno, na dva kasetofona hkrati. Iz kaset sem moral potem prepisovati in prevajati v srbohrvaščino. Vse skupaj so nato pretipkali, dokončno pa je vsa besedila pogovorov in izjav oblikoval Ekrem Halihodžić.

Te pogovore sem vodil vse do 10. marca 1988. Tako se je poleg vsega dvomljivih izjav Toma Bogataja kar nekaj nabralo. Vsebine izjav se ne spominjam prav dobro. Zapomnil pa sem si razpravo o ubijanju, sežiganju, izganjanju iz Slovenije ter metanju v Savo takoimenovanih »Južnjakov«, ker so bile izjave udeležencev razprave tako absurdne in otročje naivne in neresne, da pač človeku ostanejo v spominu.

Ves čas sva bila s Tomom Bogatajem v spominski sobi v glavnem sama. Tja je le redko prišel kak posamezen vojak in še to le s posebno nalogo. Namenjena je v glavnem skupinskim obiskom vojakov iz posameznih enot. Vedno, ko so bili na programu pogovori s Tomom Bogatajem, sem po navodilih moral sobo zaklepati tako, da naju ni nihče motil.

Da bi bilo za posamezne razgovore zagotovljene tudi druge priče, sem moral po navodilih v spominsko sobo nekajkrat pripeljati tudi druge vojake in sicer Roka Amona dvakrat, enkrat pa tudi Čedomirja Žegarca. Kako se je v spominski sobi enkrat znašel tudi Boris Janša mi ni jasno. Dobro se spominjam, da so Toma Bogataja tedaj, ko je bil pri razgovoru prisoten tudi kak drug vojak, ni vključeval v razpravo. Tako sem v bistvu tudi v času, ko so bili v spominski sobi prisotni bodisi Rok Amon, bodisi Čedomir Žegarac ali Boris Janša, vodil razgovore z njimi ne pa s Tomom Bogatajem. Izjave, ki bremenijo Toma Bogataja, torej ne izhajajo od njega pač pa od navedenih vojakov.

Zelo dobro se spominjam pogovora, ki je bil na programu v začetku februarja 1988. Tema pogovora je bila sovraštvo med narodi v SFRJ. Za ta pogovor sem moral v spominsko sobo pripeljati tudi Roka Amona in Čedomirja Žegarca. Za ta pogovor sem moral udeležencem postreči z alkoholom. Dobil sem skoraj cel liter brandyja. Pri tem so mi posebej naročili, da sam ne smem piti, preveč tudi ne smem dati piti Tomu Bogataju, za ostale udeležence pa ni bilo omejitev.

Tega dne sem imel temo o izganjanju, ubijanju in sežiganju tako imenovanih »južnakov«. Ta tema je bila na programu samo ta dan. Dobro se spominjam, da se Tomo Bogataj ta dan sploh ni vključeval v razpravo. Izjave o sovraštvu do pripadnikov drugih narodov in narodnosti v SFRJ, njihovem ubijanju, sežiganju, metanju v Savo in podobno

(Dalje na str. 7)

MALI OGLASI

Estate Sale

E. 185 St. area, near the lake. Perfect starter with 2 bdrms. Kitchen appliances. Full basement. 2 car garage. Alum. sided. Low 50's. Call **531-6114** after 6 p.m.

(78-79)

For Rent

Maple Hts. Dunham & Rockside. Two 1 bdrm. apts. Ready to occupy. For more information call **261-4423.**

(78-85)

Office Space

600 to 700 sq. ft. Inquire at 6125 St. Clair Ave. Call **431-7463.**

(78-85)

For Rent

Upstairs. 5 rooms. Lake Shore Blvd. Euclid. Near Holy Cross Church. Seniors preferred. **486-7098.**

(75-78)

Hiše barvamo zunaj in znotraj. Tapeciramo. (We wallpaper). Popravljamo in delamo nove kuhinje in kopalnice ter tudi druga zidarska in mizarska dela.

Lastnik TONY KRISTAVNIK
Pokličite 423-4444

(x)

Norwood Rd., Near St. Clair

For sale by owner. Handyman special. 5 suites. 3 garages. Office space. Workshop. Storage space. $45,000. Negotiable. **289-4395**

(72-80)

V OCENO...

Alojz Zupanc: Zgodovina Ajdovca

Malo se je do sedaj pisalo o Suhi krajini ali preprosto Krajini; tako malo, da komaj vemo, kje se nahaja. In vendar je ta del Dolenjske dal množico duhovnikov, med njimi visokih cerkvenih dostojanstvenikov, škofe, prošte, dekane, visokošolske profesorje, matematike, glasbenike, skladatelje, kiparje, zgodovinarje in celo dva svetniška kandidata; škofa Friderika Ireneja Barago in škofa Janeza Gnidovca. Tudi sedanji slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar je Krajinčan iz Grmade, ta pa je bila prefarana v Trebnje.

Slovenski paradoks — slovenska zgodovinska knjiga, ki mora iziti v tujini, v argentinskem Buenos Airesu, da zapolni vrzel v naši zgodovini. Take vrste knjig navadno izhajajo v domovini in s pomočjo Slovenske kulturne skupnosti. Je to strogo zgodovinska knjiga, pisana z znanstveno metodo, ki odkriva na podlagi izpiskov iz urbarjev, kronik, župnijskih matrik, osebnih pričevanj, vrsto nerešenih vprašanj in daje na njih dokumentirane odgovore. Važnost knjige je v tem, da so vsi ti podatki, viri, ki jih avtor navaja, sedaj zapisani, ker bi se drugače izgubili.

Zupanc začne s prazgodovino Krajine; ne mudi se dolgo pri znanih najdbah iz kamene, halštatske, ilirske, keltske, rimske in langobardske dobe, čeprav je večino arheoloških izkopanin poznal; navaja celo kraje, kje so jih izkopali, kdo je izkopaval, kaj je izkopal in kraje, kjer še ni nič raziskano. Tudi za izkopanine je vedel, kam so šle. Prav sedaj jih raziskujejo v ZDA in so napisane že tri knjige o njih, četrta pa je v pripravi na harvardski univerzi v Bostonu.

S slovensko naselitvijo se začne Zupančeva izvirnost in na tem mestu se razhaja s stališči in mnenji slovenskih, nemških, avstrijskih, čeških, bavarskih in hrvaških zgodovinarjev. Gre za vprašanje kosezov, ki so na Koroškem že davno izginili, njihove sledove pa Zupanc odkriva v žužemberških urbarjih Turjačanov. Po njem so bili krajinski kosezi prav taki svobodnjaki kakor koroški, svobodnjaštvo so pa izgubili, ker so se pridružili upornim kmetom. Graščaki in valpti so jim prvotne priimke in imena spremenili v ponižujoče in zasramujoče Gnidovce, Grivce, Jarce, Tepce, Osle, Zaletele, Kozoglave in taki so ostali do današnjih dni bodisi kot hišna imena ali priimki.

S tem je Zupanc rešil vsaj za področje Krajine vprašanje, ki so ga obdelavali Peisker, Jaksch, Kranzmayer, Kos, Graber, Hauptmann, Mali, Gruden, Žontar, Blaznik, Grafenauer, Torgler in Vilfan.

Imena vasi v nižinskih predelih izvaja Zupanc iz imen rodovnih poglavarjev, ko so Slovenci bili še svobodni, medtem ko imajo višinske vasi imena po rastlinah, ki so tam rastle.

Že vatikanski arhivar France Dolinar je opazil pravilnost Zupančevega izvajanja, začudila ga je predvsem količina drobnih podatkov, istega mnenja sta bila tudi pred tremi leti umrli dr. Rajko Ložar, arheolog, etnograf in lingvist ter p. Maver Grebenc, veliki poznavalec Stične.

Zupančeva metoda je mikrohistorična — z množico na videz nepomembnih podatkov iz urbarjev in župnijskih matrik ugotavlja starost cerkva, župnij, podružnic, teritorialno in svetno gosposko, navaja kupne, prodajne, zamenjalne listine, poveže takorekoč cerkveno zgodovino s svetno in tako dobimo makrohistorijo tega dela Dolenjske.

Tudi za etimologijo vseh v knjigi navedenih vasi se je zavzel; najdlje se zamudi pri toponimu Ajdovec. Že v urbarjih Solkana je Kos navajal öd, öde, ödew, ödweiss, öden kot nemške pridevnike v pomenu pust, zapuščen (dissentatus, desolatus v lat.) svet, kjer so nekoč živeli ljudje, potem pa so ga zapustili (npr. Zu Podguriach sint 3 huben und ain öde). Za Zupanca je to bil naravno pust, nerodoviten, ilovnat svet, kakršen je v Krajini. Torej ne gre za ajde-pogane, Heidelbeere-borovnice, ajdožito, ampak za staro indoevropsko deblo s pomenom nerodoviten.

Krajino bi lahko imenovali palimsest slovenstva. Stoletja zgodovine, napisane po vseh teh starih krajinških, kosežkih družinah: Gnidovcih, Jarcih, Grivcih, Kužnikih, Murnih, Strojinih, Kozoglavih, Zaletelih, Peršinah, so bile prekrite z lažmi in ponaredbami novodobnih zgodovinarjev. Čez to novo, lažno, ponarejeno pa še lahko beremo ono staro, resnično, ki je pomagala pri vzpostavitvi slovenskega naroda. Najbrž se Zupanc ni niti zavedal, ko je pisal Zgodovino Ajdovca, da gre za etnično najbolj čisto pokrajino Slovenije.

Knjiga bi morala iziti že lani, za 45-letnico pokola Vaških straž v Ajdovcu, letos pa bo preteklo dvajset let, odkar jo je začel pisati Zupanc. Rokopis je poslal prireditelju že s smrtne postelje v Argentino. Po petinpetdesetih letih tlake v božjem vinogradu v Krajini je odšelo po plačilo l. 1974.

Ker v tistih letih Zupanc ni mogel zapisati vsega v Zgodovino, ji je prireditelj dr. Franc Gnidovec dodal seznam žrtev vojne in revolucije, kar tudi spada k zgodovini Krajine. V tem bo najbrž tudi njen greh in vzrok, da ne bo mogla v domovino, vendar število 117 ljudi, ki so izginili od l. 1941-1945 pa še po vojni do l. 1949 dokazuje, da je šlo za premišljen načrt likvidacije krščanstva v Krajini. Tudi o tem dobimo dokumentirano pritožbo Zupanca, zakaj se še po tridesetih letih (dopis je iz l. 1972) ne dovoli gradnje ali ob-

(dalje na str. 7)

Z. Zavadlav se brani

Dachauski procesi

Dne 22. septembra 1988 je v ljubljanskem Teleksu objavil pismo neki Grat Lado - Kijev, ki močno osebno kritiziral Zdenka Zavadlava, bivšega partizana in oznovca oz. udbovca. Zavadlav zadnji čas marsikaj kritično piše o razmerah v Sloveniji in tudi o med- in povojnih dogodkih. Pismo omenjenega »Kijeva« smo objavili v A.D. 4. okt., sedaj posredujemo še odgovor Zavadlava, ki je bil objavljen v Teleksu 6. okt. 1988. Ur.

Dragi Kijev, nekdanji sotovariš iz UDBE!

Moj odgovor na tvoj, meni namenjen, zapis v Teleksu te verjetno ne bo zadovoljil. Tako kot takrat pred 40 leti v preiskavi in pri sodbi tudi sedaj odklanjam tvojo »obtožnico«, ki je sicer v stilu tedanje, po vsebini pa jo presega. Takrat so v mojem zapisu imenovani sotovariši mene in mojo bivšo ženo obtoževali nemške in zapadne agenture. Tako sem bil s primernim »spremstvom« kot dokazom za moj moralni propad obsojen na smrt z ustrelitvijo! V pomanjkanju »priznanja« tuje agenture sem bil obsojen le za »nemarno izpolnjevanje vojaške dolžnosti na položaju starešine, ki je povzročilo vrinjenje agenta Gestapa v OZNO«.

Ta agent Gestape naj bi bila nekdanja kurirka OZNE na Pohorju iz leta 1944 in 1945, po osvoboditvi absolvent šole za kriminaliste v Ljubljani, nato referent pri notranji upravi v Mariboru. Tako kot dachauci je tudi ona bila obsojena za agenta Gestapa brez materialnih dokazov, samo po lastnem priznanju, pridobljenem z enakimi zasliševalnimi metodami, ki so jih uporabljali pri dachaucih.

V zasliševanjih so tvorno sodelovali v mojem zapisu omenjeni sotovariši, pa če ti je prav ali ne! Seveda sem pri obsodbi dobil zraven še tedanji »modni dodatek«, »izjasnjevanje za resoluciju IB«. To se je dogajalo v času taboriščnih procesov. Zasliševanje, obtožba in obsodba so bile po načinu, metodah, vsebini ter namenu slične tistim v taboriščnih procesih. Zato tudi navajam pojem »parataboriščni« (ne »dachauska žrtev«) za moj in slične mnogoštevilne druge montirane procese.

Iz tvoje »obtožnice« tudi ugotavljam, da »skupnost ex policajev v senci«, ki še vedno vztraja pri krivdi dachaucev, kar naprej deluje! Zato menim, da si prejete podatke o meni in moji bivši ženi površno razumel. »Službo na Gestapu v Mariboru« ji namreč celo obtožnica ni očitala! Srečo imaš, da se je bivša žena »ponižana in razžaljena« po večletnem zaporu odselila v Avstralijo. Teleksa tam verjetno ne bere, pa ji ni treba vložiti tožbe proti tebi za neresnične žaljive obtožbe v tvojem zapisu, kot se to dogaja v »Angliji, Franciji ali Ameriki«! Sam pa itak veš, da te ne bom tožil, saj sem navajen že na 40-letno raznorazno obtoževanje od tiste »skupnosti ex policajev v senci«. Celo pismene in telefonske grožnje v tej zvezi ter dejansko izključitev iz skupnosti borcev VOS na Primorskem sem doživel.

O tem sem nekaj napisal v TV-15, na žalost pa isti ni hotel objaviti mojega končnega zapisa!

Tudi ne vem, zakaj naj bi bivše sotovariše »pribijal na križ«, kot praviš. Mislim, da to ni navajanje tako njihovega, kot v nekaterih zapisih tudi svojega, takratnega ravnanja. Saj smo bili pač zaposleni pri policiji, ne pa pri kakšni dobrodelni ustanovi! Tako je tudi današnji Mitja Ribičič s svojim geslom: »S knjigo proti knjigi« ter z vsaj epigramskim razkrinkavanjem vojaškega KOS, nedotaknjenega ob Rankovićevi detronizaciji, zopet stari pesnik in partizan, drugačen od tistega na policiji!

Obžalujem, da se ne spomniš več najinih srečanj v Mariboru potem, ko po decembru 1946 nisem bil več udbovec, »glavni in perspektivni«, kot praviš. Po premestitvi v Beograd sem zaradi nastajajočih, vedno boljk »boljševiških« razmer v policiji enostavno »službo« odpovedal ter se sam »vrnil v proizvodnjo«, s čimer so sicer tedaj grozili nedisciplinirani udbovcem.

Šele takrat sem se poročil z nekdanjo kurirko ter stanoval z njo v stanovanju. Zato ne vem, kje si videl moje razkošno stanovanje »zatrpano s perzijskimi preprogami«, ter ženo, ko sem bil še samski policaj? Sicer pa smo po osvoboditvi skoraj vsi oznovci stanovali v ne preveč skromnih sobah in stanovanjih v Hutterjevem bloku, in to tudi tvoji »stari borci«!

Bojim se, da si bil za trajnejši spomin ob najinih srečanjih, kot na tistem »neke noči v Kolodvorski v Ljubljani«, preveč v »rožicah« z mano vred! Saj smo se srečevali samo ob takih priložnostih, kot tudi nazadnje na partizanskem srečanju v Ribnici na Pohorju, ko sem ti še zadnjič potarnal o vedno ponovno zavračanjih mojih zahtevkih za obnovo procesa. Celo slikali smo se tedaj ob obloženi mizi, kar oglej si slike, če si na to srečanje in razgovor pozabil!

Zaradi vsega tega moram, dragi Kijev, tvojo »obtožnico« zavrniti, celo »razkošja«, ki naj bi po tedanjih obtožbenih navadah kazalo na moj moralni propad, ne morem priznati! Posebej še zato, ker smo bili nekakšnega razkošja napram drugim državljanom, vključno borcem, tedaj na policiji vsi enako deležni.

Tisto o tedanji »OZNI, izvršnem organu partije« pa seveda drži, če s tem misliš centralizirano jugoslovansko OZNO in jugoslovansko partijo. S tem »izvrševanjem« pa je moralo biti nekaj hudo narobe. Vsaj montirani taboriščni-dachauski in slični procesi, tudi Nagodetov ter peklenski Goli otok tako pričajo. Tudi tisti, katerega izvršni organ smo bili, je moral ravnati nekje precej nápak, saj drugače ne bi bili, sicer zmagovalci v drugi svetovni vojni ter samoupravljalci po zmagi nad informbirojem, danes v tako poraznem gospodarskem, družbenem in mednacionalnem stanju. To je razvidno iz štrajkov, ravnanja skupne vojske, obnašanja borčevskih vodij, medrepubliškega in mednacionalnega obtoževanja in zmerjanja ter končno iz razsajanja »volje naroda« na jugu naše skupne države, kjer je nekdanje sklicevanje na »bratstvo in enotnost« zamenjal klic po Rusih (guslah), orožju in tudi natikanju na kol!

Dragi Kijev, sem ti pa hvaležen ta tvoj zapis, saj mi je pomagal razumeti marsikaj! Vendar en tovariški nasvet! Ne piši več kakšnih partizanskih spominov! Tvoja knjiga je pomemben doprinos k spominu na dogajanja v partizanih, naslednja pa bi verjetno ne bila več, saj ti, oprosti, zgodovinski spomin kot kaže že malo peša!

Pa pozdravi tiste »v senci«, če jih srečaš!

Ostani mi zdrav in tovariško pozdravljen, moj stari policijski sotovariš!

Zdenko Zavadlav
ex »perspektivni« policaj
(po Kijevu)

Zgodovina Ajdovca

(nadaljevanje s str. 6)

nove cerkva, ki so bile požgane med vojno (pet podružnic in župna cerkev v Žužemberku).

Knjigo je opremil arh. Jure Vombergar z zemljevidi in sliko nekdanjega Ajdovca, izdala jo je Slovenska kulturna akcija s pomočjo mecenskega daru duhovnikov iz ZDA in Argentine.

Oceno knjige je napisal Tone Brulc. »Zgodovino Ajdovca« je mogoče naročiti na naslov:

Slovenska kulturna akcija
Ramón L. Falcón 4148
1407 Buenos Aires
Argentina

Cena izvoda je U$S 10, ali ustrezna vsota v drugih valutah.

Op. ur. A.D. — Knjigo imam in je kar zanimiva. Omenil bi, da sem avtorja, č.g. Zupanca srečal v prvem tednu jan. 1968, ko sem spremljal na obisk k njemu prof. Timothyja Smitha, ustanovitelja arhiva na univerzi Minnesote za gradivo evropskih etničnih skupin, živečih v ZDA. K g. Zupancu je prof. Smitha napotil takratni direktor Etnografskega muzeja v Ljubljani dr. Boris Kuhar, ki je dobro vedel in zelo visoko cenil raziskovanja g. Zupanca. Že takrat precej v letih, g. Zupanc je prof. Smitha in mene zelo

(dalje na str. 8)

KOLEDAR PRIREDITEV

OKTOBER

29. — Štajerski klub priredi Martinovanje v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. Pričetek ob 7h zv. Igrajo Veseli Slovenci.

29. — Slovenski dom na Holmes Ave. priredi večerjo.

30. — Proslava slovenskega narodnega praznika v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. Pričetek ob 4. uri pop.

30. — Pevski zbor Zarja ima koncert v SDD na Recher Ave. Pričetek ob 3.30 pop. Igra Ray Polantz orkester.

NOVEMBER

6. — Slovensko ameriški kulturni svet priredi »Slovenski večer« v SND na St. Clair Ave. Počaščen bo sodnik August Pryatel.

12. — Pevski zbor Jadran priredi jesenski koncert, združen z večerjo in plesom, v SND na Waterloo Rd. Igra Joey Tomsick orkester.

12. — Belokranjski klub priredi martinovanje v SND na St. Clair Ave. Pričetek ob 6.30 zv. Igra Tony Klepec orkester.

13. — Slov. mladinski zbor Kr. 2 SNPJ praznuje 50-letnico s prireditvijo v SDD na Recher Ave.

20. — Klub graduantov šole sv. Vida priredi kosilo. Ob 12.30 bo sv. maša v cerkvi, ob 1.30 kosilo v avditoriju.

25. — Slovenski dom na Holmes Ave. priredi Zahvalni dan večerjo. Igra Johnny Vadnal orkester.

DECEMBER

4. — Pevski zbor Glasbena Matica priredi koncert v SND na St. Clair Ave. Pričetek ob 2h pop. Po koncertu večerja in ples. Igra Don Slogar orkester.

4. — S.K.D. Triglav, Milwaukee, priredi Miklavževanje.

Vrnitev Toneta Gosarja

(nadaljevanje s str. 6)

sta dajala Rok Amon in Čedomir Žegarc, verjetno tudi malo pod vplivom alkohola. Jaz pa sem ju pri tem vzpodbujal v pričakovanju, da se bo v razpravo vključil tudi Tomo Bogataj. Vendar mi to ni uspelo. Posebno se je pri dajanju navedenih izjav »izkazal« Rok Amon, pa tudi Čedomir Žegarac ni dosti zaostajal za njim.

Ves čas, ko sem vodil pogovore, sem se moral vsak dan javljati enemu od že imenovanih dveh oficirjev varnostne službe in jima poročati o svojem delu. Na teh javljanjih sem dobil oziroma dobival teme za posamezne pogovore in druge potrebne inštrukcije.

Po odhodu iz JLA

Preden sem odšel iz JLA, sem se moral javiti v Sarajevu podpolkovniku Fikretu Muslimanoviću. V Sarajevo me je spremljal kapeten Ekrem Halihodžić. Tu sem moral še enkrat podpisati izjavo, da o mojem početju v JLA ne bom nikomur pripovedoval in da še naprej tudi v civilu pristajam na sodelovanje z varnostno službo.

Podpisal sem tudi obvezo, da bom v primeru, če bo zoper Toma Bogataja uveden kazenski postopek, nastopil kot priča in da bom pričal po njihovih navodilih. Istega dne sem v komandi 7. armadnega območja v Sarajevu spoznal tudi majorja Boška Stupa, oficirja varnostne službe iz ljubljanskega armadnega območja. Major Boško Stupa mi je že v Sarajevu povedal, da bom moral v Ljubljano spremljati kapetana pravne službe Mirana Kajfeža, ki da želi izstopiti iz JLA.

Ko sem prišel iz JLA domov v Ljubljano, sem se moral takoj naslednji dan sestati z majorjem Stupa Boškom, ki mi je tedaj dal precizna navodila za delo. Pozneje pa nisem šel na dogovorjeno mesto po naprave oziroma opremo za snemanje. V nedeljo 17. aprila 1988 me je na domu obiskal Boško Stupa in me obvestil, da moram 20. aprila 1988 oditi na vojaško sodišče v Sarajevo, kjer bom nastopil kot priča v kazenskem postopku zoper Toma Bogataja.

Takrat sem mu rekel, da tega ne nameravam storiti. On pa mi je odgovoril približno naslednje: Tone, ne bodi neumen, saj veš kdo smo mi in kakšno moč imamo. Če ne boš šel prostovoljno, te bo na sodišče pripeljala policija. Tega dne sem bil ves zbegan in nisem vedel kaj storiti. Vso zgodbo sem še istega dne povedal staršem ter pozneje istega dne zvečer tudi dekletu in očetu Toma Bogataja in sicer Joži Primožič ter Ivanu Bogataju.

V zbeganosti sem 19. aprila 1988 zapustil Jugoslavijo in se zatekel v sosednjo Avstrijo, kjer sem ostal vse do 27. septembra 1988. Tega dne sem se vrnil domov, misleč, da kazenski postopek proti Tomu Bogataju še ni končan. Odločil sem se pričati in povedati vso resnico ne glede na morebitne grožnje in posledice. Dobro vem, da Tomo Bogataj ni kriv za tisto, za kar je obtožen oziroma obsojen.

O vsem, kar je napisano v tej izjavi in o številnih drugih dejstvih in okoliščinah sem pripravljen pričati pred sodiščem ali katerimkoli drugim organom.

TELEKS,
6. okt. 1988

Amerika in Amerikanci

Rev. J.M. Trunk

Gostenčik George Rev., se je rodil dne 5. aprila 1819 pri Sv. Roku v Selah na Štajerskem ter bil dne 1. avgusta 1846 v Št. Andražu posvečen v mašnika. Služil je na Vuzenici, v Toplicah in pri Novi cerkvi, nakar se je dne 4. aprila 1850 podal v Pennsylvanijo.

Spomladi 1852 se je mudil zopet v domovini in s pismom z dne 6. septembra 1853 prosil, da ga sprejmejo nazaj, kar so mu tudi dne 8. oktobra 1853 dovolili, a vrnil se ni. V Ameriki je bil od junija do oktobra 1850 kaplan pri g. Mozetiču v Alleghenyu, Pa., nato od marca 1851 vsaj do konca junija 1853, če ne dalje, župnik v kraju Herman, prej Clearfield, blizu Butlerja, Pa.

Do 15. septembra 1854 je pastiroval v Eastonu v okraju Northampton. Še istega meseca je bil poslan kot župnik cerkve sv. Jožefa v Milton, odkoder je oskrboval ves northumberlanski okraj s postajama Treverton in Chillisquaque, ves unionski okraj s postajama Dry Valley in Lewisburg, kakor tudi cela okraja Montour in Columbia.

Ko je bival v Miltonu, se je svojim župljanom zelo priljubil vsled svojega priljudnega obnašanja, svoje dobrotljivosti in velikodušnosti; imel je velik vpliv na vse, ki so z njim prišli v dotiko. Storil je tudi mnogo za materialno povzdigo župnije. Okrog l. 1855 je postavil v Miltonu župnišče in pozneje kupil nove klopi in lične orgle.

Začel je tudi takoj organizirati misijon Treverton in zbirati denar za zgradbo cerkve v onem kraju in to s takim uspehom, da je meseca maja 1859 že oddal delo; kmalu so zgradili fino stavbo iz belega peščenca. Dovršena je bila začetkom maja prihodnjega leta (1860) in je bila še isti mesec od škofa Wooda iz Filadelfije, Pa., posvečena na čast sv. Patriciju.

Da bi živel bolj sredi svojega delokroga, in da bi obenem mogel tem boljše skrbeti za duševni blagor katoličanov, živečih v »Irishtown« (Treverton?), se je preselil v hišo na »cerkveni farmi« v Chillisquaque. Blizu te hiše je postavil malo leseno kapelico, v kateri je pogosto maševal, zlasti ob delavnikih.

Č.g. Gostečnik je bil po postavi orjak, in mnogo se pripoveduje o njegovi čudoviti moči. Ko je nekoč stopal po miltonskih ulicah, naletel je na več mož, ki so skušali vzdigniti težak kamen. Videč, kako se zaman trudijo, pristopi in vpraša, kam bi ga radi položili. Ko mu povedo, se široko razkorači, prime težko skalo in jo igraje dvigne na zaželjeno mesto.

Dalje se pripoveduje, da je prinesel zvon, ki ga je kupil za novo cerkev sv. Patricija, iz Sunbury čez goro v Treverton. Ali naj že bo temu, kakor hoče, res je, da g. Gostenčik, ki je s tako vnemo deloval za povzdigo obeh župnij, ni živel, da bi užival sadove svojega truda. Da, doživel ni niti blagoslovljenja cerkve, katero je baš dovršil. Umrl je namreč dne 2. maja 1860.

Časopis »Miltonian« z dne 25. maja 1860 piše o njem: »Rev. Jurij Gostenčnik, župnik tukajšnje katoliške cerkve, je v svojem stanovanju v Chillisquaque po bolezni, ki je trajala le nekaj dni, umrl. Njegov pokop se je vršil tukaj zadnji ponedeljek ob desetih. Dolg izprevod kočij je spremljal mrliški voz do cerkve, kjer je škof te škofije (Filadelfije) ob asistenci dveh duhovnikov vodil veličastne pogrebne obrede. Darovala se ja maša zadušnica, nakar je eden izmed duhovnikov imel kratko pridigo v angleškem jeziku. Govoril je prav vzvišeno o njegovih lastnostih kot prijatelju, sosedu in kristjanu. Pridigoval je tudi neki drug duhovnik nemški, nakar se je vrpsil pokop. Pokopan je bil na pokopališču ob cerkvi, a bo, kakor slišimo, prenesen v grobnico pod oltarjem.«

(Nap. Rev. John L. Zaplotnik)

Grahek Matija je eden prvih naseljencev, zdaj trgovec v Pueblu, Col.

Grahek I. dr. je zdravnik v Pittsburghu, Pa.

Grdina Anton je pogrebnik in trgovec v Clevelandu, O.

Gross Severin, Rev., O.S.B. je bil rojen v Tržiču na Gorenjskem dne 13. januarja 1829. Pri krstu je dobil ime Anton. Njegovi starši so bili ubogi, a pridni in pošteni. Ljudsko šolo je deček obiskoval doma, gimnazijo in bogoslovje pa v Ljubljani, kjer je bil dne 31. julija 1853 kot tretjeletnik posvečen v duhovnika.

Po dovršenih študijah je bil več let duhovni pomočnik in sicer: od septembra 1854 do aprila 1855 v Poljanah, od tedaj do septembra 1859 v Gorjah, potem v Šmartnem pri Kranju, od leta 1867 pa na Vrhniki. Tu je napravil konkurz ter meseca oktobra 1868 dobil župnijo Javorje. A že leto dni nato ga škof pokliče v Ljubljano za podvodja in ekonoma knezoškofijskega semenišča. To odgovorno službo je opravljal do svojega odhoda v Ameriko 10. februarja 1874.

Težko bi bilo povedati, koliko naporov, težav in bojev je prestal, pa tudi koliko dobrega je storil tekom 20 let. Na njegovo delovanje se še zdaj spominjajo v stari domovini. Med tem se je mož pogosto pečal z mislijo, da se poda v Ameriko med Indijance. Ko mu je naposled P. Bernard Ločnikar izposloval sprejem v tukajšnji benediktinski red, mu je škof, ki se je prej več let temu protivil, dovolil zapustiti ljubljansko škofijo.

Prišedši meseca marca 1874 v Ameriko, je vstopil v opatijo St. Vincent, Pa., kjer se je tedaj nahajal skupni novicijat benediktincev. Tam je bil dne 20. marca i. l. preoblečen. Obljube je storil v samostanu St. John v Minnesoti dne 21. marca 1875. Po kratkem bivanju v samostanski samoti je bil od svojih prednikov poslan v dušno pastirstvo, ki ga je z veliko vnemo opravljal po vrsti v naslednjih župnijah okraja Stearns: St. Joseph od maja 1875 do oktobra 1876, St. Cloud (kjer je sezidal župno šolo Brezmadežnega Spočetja) od oktobra 1876 do avgusta 1888, in New Munich do septembra 1890.

Vsem tem krajem je bilo prideljenih več ali manj misijonov, ki jih je moral oskrbovati. Med tem časom je večkrat obiskaval slovenski župniji sv. Štefana v Brockwayu ter sv. Antona v Kraintownu in enkrat tudi ono v Towerju.

Meseca septembra 1890 je bil po skoro soglasni želji vseh redovnikov poklican za priorja v opatijo St. John. Kakor prej vse službe, tako je tudi službo priorja opravljal z največjo vestnostjo in zvestobo. Zjutraj prvi na nogah, zvečer skoro zadnji k pokoju in vedno delaven, je skušal duha sv. Benedikta zbuditi med svojimi sobrati s svojim zgledom, poukom in opominom in zlasti še s svojo molitvijo. Pri tem pa je še našel časa, da je opravljal bližnjo malo župnijo Collegeville, in sicer na prav zgleden način.

Naposled pa je po dolgi in mučni bolezni, previden s sv. zakramenti, mirno in vdano dne 3. decembra 1893 v krogu svojih sobratov umrl v opatiji St. John, Minn., ter bil naslednjo sredo na bližnjem katoliškem pokopališču pokopan. Rev. Gross je bil doktor bogoslovja in je poleg drugih že omenjenih služb opravljal nekaj časa tudi službo generalnega vikarja in škofovega svetovalca.

(Nap. Rev. John L. Zaplotnik)

Hodnik Anton, Rev., je bil rojen dne 18. maja 1871 na Straži h št. 2, župnija Leskovec pri Krškem na Dolenjskem. V duhovnika je bil posvečen v Marquettu, Mich., meseca junija 1895 od škofa Vrtina. Meseca julija 1895 je bil pomočnik v marquettski stolnici, nato v Calumetu in od 8. septembra do 31. oktobra župnik v Nadeau. Dne 3. novembra i. l. je postal župnik v mestu Bessemer, ki je bilo tedaj vsled dolgoletnega počivanja dela v tamkajšnjih železnih rudnikih v prav žalostnem stanju.

Tekom Hodnikovega bivanja so rudnike zopet odprli, in vrnili so se zaželjeni boljši časi. Prebivalstvo, ki se je bilo zadnja leta jako skrčilo, se je začelo vračati, in v mestu je nastalo novo življenje.

Č.g. Hodnik zastavi vso svojo mlado moč, da propalo župnijo zopet postavi na noge. Na veliko žalost župljanov ga škof nenadoma prestavi ter ga dne 11. oktobra 1897 pošlje v Iron Mountain, Bessemer pa podeli nekemu drugemu duhovniku. Bessemerčani se pa s skupno prošnjo obrnejo do škofa, da bi jim prejšnjega župnika zopet vrnil. Škof Vrtin ugodi nujni prošnji ter dne 10. decembra i. l. č.g. Hodniku dovoli, da se sme vrniti v Bessemer.

Tam je mladi mož z velikim uspehom nadaljeval svoje delo do 26. junija 1898. Želeč obiskati svoje starše v stari domovini, se je podal na pot čez Atlantsko morje na nesrečnem parniku »La Bourgoyne« ter na njem dne 4. julija 1898 utonil. Njegov žalostni konec je med udanimi župljani povzročil veliko žalost. Svojemu nepozabnemu župniku v spomin so napravili v župnijski cerkvi lepo okno sv. Antona.

(Nap. Rev. John L. Zaplotnik)

Homar Roman, iz reda svetega Benedikta, je mnogo misijonaril pri Slovencih na severozapadu.

Hribar Vitus, Rev., nečak slovenskega skladatelja o. Angelika Hribarja, je rojen nekje iz kamniške okolice na Gorenjskem. Študije je dovršil v Ameriki ter bil do julija 1906 župnik pri svetem Vidu v Clevelandu, odtedaj pa je na župniji v Barbertonu, O.

Ivec Martin, dr., je zdravnik v Jolietu, Ill.

Jager Francis, Rev., rojen v Ljubljani, je dovršil študije in bil posvečen v mašnika v Ameriki, nakar je bil župnik v Marshallu, Minneapolisu in od l. 1909 v kraju St. Boniface, Minn.

Jarc Josip, hotelir in veleposestnik, rojen v Ljubljani, dospel v Ameriko l. 1892, je znan med zapadnimi rojaki, vztrajen sotrudnik za napredek rojakov in neumorno delaven na društvenem polju. V kraju Nunn, Col., ima posestvo, ki meri 1200 oralov najfinejše zemlje; tu se peča z živinorejo. V Denverju, Col., Washington Str. št. 5200, ima obsežno gostilno in hotel.

Jeran Peter je študiral v zavodu St. Francis, Wisc. Menda je utonil.

Jerman Matija je ugleden rojak v Pueblu, Col.

Judnič John, Rev., rojen v Kotu pri Semiču, je prišel v Ameriko z Rev. Jos. Judničem l. 1909 in študiral dve leti v St. Paul Seminary, St. Paul, Minn.; skončavši študije v semenišču sv. Tomaža, Denver, Col., je bil dne 31. maja 1912 po škofu Matzu posvečen v mašnika, nakar je dne 9. junija obhajal novo mašo v Leadvillu, Col.

Judnič Jožef, Rev., je bil rojen v semiški fari na Belokranjskem. Študiral je na Kranjskem in Hrvaškem. V Ameriko je prišel poleti 1902 s č.g. Mat. Štukljem. V treh letih je v St. Paul Seminary, St. Paul, Minn., dovršil svoje študije ter bil dne 10. junija 1905 posvečen. Nato je pet let deloval po South Dakoti, in sicer v krajih Fairfax, Hot Springs in Kenebec.

Meseca septembra 1910 je zapustil škofijo Lead in se podal v mesto Washington, D.C., kjer je nekaj mesecev študiral v »Apostolic Mission House«. Začetkom leta 1911 je šel v nadškofijo Portland, Ore., in deloval tam nekaj časa. Zdaj pa je župnik slavonske cerkve sv. Antona v mestu Los Angeles, Cal.

Kalan Jakob, Rev., rojen dne 6. aprila 1877 na Dobravi, je bil dne 14. julija 1900 v Ljubljani posvečen v mašnika. Kot župnik v Podkraju je odšel začetkom l. 1912 v Ameriko ter prevzel meseca novembra 1912 novo farmersko naselbino Willard, Wisc.

Kališ Edvard je lastnika lista »Clevelandska Amerika« v Clevelandu, O. (predhodnica Am. Domovine, op. ur. AD).

Kastigar Alojzij, J., Rev., rojen v Dolanicah na Dolenjskem, je študiral v Novem mestu in v Ljubljani, kjer je bil l. 1887 posvečen v mašnika. V Ameriko je prišel l. 1891 in deloval 13 let na raznih župnijah nadškofije Št. Pavel. L. 1904 je ustanovil slovensko župnijo Marije Pomagaj v mestu Milwaukee, Wisc., in ravnotam slovaško sv. Štefana. Dne 29. marca 1907 se je preselil v La Salle, Ill., kjer zida novo cerkev.

Kebe I., Rev., deluje v kraju Charleroi, Pa.

Klepec Josip je upravnik lista »Amer. Slovenec« v Jolietu, Ill.

Klobučar Mihael je predsednik tiskarske družbe, ki izdaja list »Glasnik« v Calumetu, Mich.

(Dalje prihodnji torek)

Zgodovina Ajdovca

(nadaljevanje s str. 7)

ljubeznivo sprejel in z nama celo popoldne govoril o njegovih raziskovanjih, nam kazal debele kupe gradiva, ki ga je zbral in rokopise, ki jih je bil napisal. Bilo je veliko snega, ledeno mrzlo, tudi soba, v kateri je župnik deloval, mrzla. Bil je pa g. Zupanc živahen kot mladoletnik, ko je nama pokazal, kako je zbral in zabeležil podatke za vsako hišno številko v župniji Šmihel pri Žužemberku. Vedel je za vsakega Šmihelčana npr., ki se je bil izselil v ZDA ali katero drugo deželo.

Ker so znanstveni krogi v Sloveniji vedeli za Zupančevo raziskovanje, sem prepričan, da so vsaj njegovi zapiski bili po njegovi smrti ohranjeni, čeprav tega ne vem iz prve roke. Obisk pri njem je bilo enkratno doživetje in bo ostal vedno svež v spominu. Še ga vidim, kako je brskal po svojih papirjih, da bi prof. Smithu in meni pokazal še kako drugo zanimivost.